

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

19 Noiembrie 2024

Traducere neoficială

Seminarul Judiciar 2025

***Protecția drepturilor omului într-o lume a inteligenței artificiale, a algoritmilor
și a volumului masiv de date (Big Data)***

Document de Referință

Cuprins

Introducere.....	2
I. Consiliul Europei/Standarde europene privind inteligența artificială: stabilirea cadrului legal ...	3
A. Materialele Consiliului Europei	3
2. Alte materiale internaționale	6
II. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în era Inteligenței Artificiale.....	7
A. Libertatea de exprimare (Articolul 10 din Convenție).....	8
1. Noile tehnologii	8
2. Date personale și recunoaștere facială utilizate pentru identificarea persoanelor care își exercită libertatea de exprimare.....	9
3. Siguranța pe internet și dreptul de a fi uitat	9
4. Jurnalism responsabil în sfera online	10
5. Transferurile de date și protecția surselor jurnalistice.....	12
6. Alegeri libere (Articolul 3 din Protocolul nr. 1 la Convenție).....	13
B. Dreptul la un proces echitabil (Articolul 6 din Convenție)	14
1. Accesul la instanță	14
2. Audiere contradictorie (divulgarea probelor) în procesul penal.....	15
3. Principiul nemijlocirii în procesul penal.....	16
4. Prejudicăți în sistem	17
5. Decizie motivată	17
C. Interzicerea discriminării (articolul 14, articolul 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție).....	18
1. Profilarea rasială	18
2. Prejudicăți în sistem	19
3. Date medicale sensibile și acces la îngrijiri medicale	19
4. Violența cibernetică bazată pe gen	20
Concluzii	22
Anexă: Lista de Cazuri	23

Acest document a fost elaborat de Grefă. Acesta nu obligă cu nimic Curtea.

Introducere

„Curtea consideră că orice stat care pretinde un rol de pionier în dezvoltarea noilor tehnologii poartă responsabilitate deosebită pentru atingerea echilibrului corect în această privință” (S. și Harper v. Regatul Unit [MC], 2008, § 112).

Progresul înregistrat în tehnologie și știință a fost fără precedent de-a lungul vieții Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”). Progrese semnificative în domeniul tehnologiilor informaționale și digitale și, în special, în sistemele algoritmice și de inteligență artificială (IA) continuă să aibă loc și cu o frecvență tot mai mare. În special, inteligența artificială a evoluat rapid de la un domeniu de nișă al informaticii la o forță transformatoare care influențează modul în care interacționăm cu lumea și a adus noi perspective discuțiilor despre conținutul și aplicarea drepturilor și libertăților omului și, în mod corelativ, despre protecția acestora.

Peisajul juridic din jurul IA este încă în fazele sale inițiale, atât în ceea ce privește reglementările aplicabile, cât și jurisprudența. Abia în 2024, Consiliul Europei și Uniunea Europeană au adoptat primele instrumente obligatorii din punct de vedere juridic menite să ofere un cadru legal pentru ca statele să reglementeze activitățile din cadrul ciclului de viață al sistemelor IA și impactul acestora asupra drepturilor omului. [Convenția-cadru a Consiliului Europei privind Inteligența Artificială și Drepturile Omului, Democrația și Statul de Drept](#) este primul tratat internațional obligatoriu din punct de vedere juridic în acest domeniu, care impune fiecărei părți să se asigure că activitățile din cadrul ciclului de viață al sistemelor de inteligență artificială sunt pe deplin compatibile cu cele drepturile omului, democrația și statul de drept. [Actul privind Inteligența Artificială](#), adoptat în același an de Uniunea Europeană, urmărește să stabilească un cadru juridic uniform pentru a asigura dezvoltarea și implementarea responsabilă a sistemelor de inteligență artificială, abordând în același timp riscurile potențiale la adresa valorilor protejate de Uniune, inclusiv drepturile fundamentale, democrația și statul de drept. În consecință, orice analiză a inteligenței artificiale și a implicațiilor acesteia trebuie abordată cu o înțelegere a acestui context juridic în evoluție și a potențialului de evoluții semnificative în viitorul apropiat.

Ținând cont de relevanța temei și de evoluțiile legislative recente, în acest an, care marchează a 75-a aniversare de la ratificarea Convenției, Seminarul Judiciar își propune să discute unele dintre cele mai pertinente întrebări ridicate de dezvoltarea și utilizarea sistemelor IA, cu accent pe identificarea provocărilor și oportunităților pe care acestea le reprezintă pentru protecția drepturilor omului. În cadrul temei, au fost evidențiate trei subteme pentru discuții în cadrul Seminarului:

(1) Libertatea de exprimare în era Inteligenței Artificiale, (2) Inteligența Artificială și dreptul la un proces echitabil și (3) Abordarea discriminării potențiale în Inteligența Artificială.

Scopul acestei lucrări de referință este de a evidenția jurisprudența existentă a Curții referitoare la anumite aspecte ale celor trei teme selectate pentru a fi dezbătute în cadrul seminarului, dar nu de a anticipa sau prejudeca în niciun fel modul în care Curtea va decide cauzele individuale aduse în fața sa, ceea ce poate ridica probleme de IA.

Documentul de referință începe cu o prezentare generală a standardelor Consiliului Europei în domeniul IA.

I. Consiliul Europei/Standarde europene privind inteligența artificială: stabilirea cadrului legal

A. Materialele Consiliului Europei

Consiliul Europei și-a asumat un rol de lider în reflecție și a contribuit în mod esențial la conturarea cadrului legal în care sistemele IA sunt menite să funcționeze. Consiliul Europei a început să lucreze pe tema IA în urmă cu un deceniu și și-a intensificat eforturile în ultimii ani, mai multe organisme și comitete ale Consiliului Europei emițând o serie de documente de politici, recomandări, declarații, linii directoare și alte instrumente juridice. O selecție a celor mai recente dintre aceste documente a fost pregătită în scopul prezentului document de referință.

Convenția-cadru a Consiliului Europei privind inteligența artificială și drepturile omului, democrația și statul de drept, septembrie 2024

Convenția-cadru privind IA a fost adoptată la 17 mai 2024 de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la Strasbourg și deschisă pentru semnături la 5 septembrie 2024, cu ocazia Conferinței miniștrilor justiției de la Vilnius (Lituania). În aceea zi, zece Părți au semnat Convenția-cadru, inclusiv Uniunea Europeană (în numele celor douăzeci și șapte de state membre) și Statele Unite ale Americii. Convenția-cadru este primul acord internațional obligatoriu din punct de vedere juridic care vizează reglementarea întregului ciclu de viață al sistemelor de inteligență artificială și promovarea inovației responsabile, gestionând în același timp riscurile potențiale și asigurând că sistemele de inteligență artificială sunt utilizate în moduri care sunt conforme cu drepturile omului, democrația și statul de drept. Convenția-cadru privind IA este însoțită de [Raportul explicativ la Convenția-cadru a Consiliului Europei privind inteligența artificială și drepturile omului, democrația și statul de drept](#) care, deși nu urmărește să ofere o interpretare autorizată a textului Convenției-cadru, poate facilita înțelegerea prevederilor sale. Convenția-cadru privind IA reprezintă punctul culminant al activității desfășurate de Consiliul Europei în domeniu. În acest sens, este de remarcat faptul că, în 2019, Comitetul de Miniștri a înființat un Comitet ad-hoc interguvernamental pentru inteligența artificială (CAHAI) și l-a mandatat să examineze fezabilitatea și elementele potențiale ale unui cadru legal pentru dezvoltarea, proiectarea și aplicarea IA. În raportul său final prezentat în 2021, CAHAI a identificat [posibile elemente ale unui cadru legal privind IA, bazat pe standardele Consiliului Europei privind drepturile omului, democrația și statul de drept](#). În 2021, activitatea CAHAI a fost continuată de către Comitetul pentru Inteligență Artificială (CAI), care a fost responsabil să elaboreze o „Convenție-cadru privind proiectarea, dezvoltarea, utilizarea și dezafectarea sistemelor de inteligență artificială bazate pe standardele Consiliului Europei privind drepturile omului, democrația și statul de drept, precum și alte standarde juridice internaționale relevante și favorabile inovației”. În plus, CAI a fost responsabil să elaboreze, până la sfârșitul anului 2024, „o metodologie neobligatorie din punct de vedere juridic pentru evaluarea riscurilor și impactului sistemelor IA din punctul de vedere al drepturilor omului, democrației și statului de drept (HUDERIA)” pentru a sprijini punerea în aplicare a Convenției-cadru privind IA. Scopul HUDERIA este de a oferi evaluări detaliate ale impactului potențial și real pe care proiectarea, dezvoltarea și aplicarea unui sistem IA le-ar putea avea asupra drepturilor omului și libertăților fundamentale, democrației și statului de drept.

Aplicarea IA în asistența medicală și impactul acesteia asupra relației „pacient-medici”, septembrie 2024

Acest raport, emis de [Comitetul Director al Consiliului Europei pentru Drepturile Omului în domeniile Biomedicinii și Sănătății \(CDBIO\)](#), se concentrează pe principii selectate ale drepturilor omului, menționate în „Convenția de la Oviedo”, cu o relevanță deosebită pentru relație, și anume autonomia pacientului, standarde profesionale, autodeterminare în ceea ce privește datele de sănătate și acces echitabil la îngrijirea sănătății. Raportul este destinat factorilor de decizie, furnizorilor de sănătate, profesioniștilor din domeniul sănătății și pacienților (inclusiv asociațiile de pacienți), pentru (i) să ia în considerare modul în care sistemele IA sunt utilizate în asistența medicală, ținând cont de implicațiile lor privind drepturile omului; și (ii) dezvoltarea și consolidarea relației terapeutice, în special în sprijinirea medicilor și, după caz, a altor profesioniști din domeniul sănătății în promovarea drepturilor

consacrate în Convenția de la Oviedo. Raportul abordează IA în domeniul sănătății, inclusiv aplicațiile care sunt utilizate de profesioniștii din domeniul sănătății, precum și aplicațiile care sunt utilizate de pacienții înșiși (aplicații prescrise de un medic, dar și aplicații utilizate independent, cum ar fi verificatoarele de simptome sau instrumentele de urmărire a datelor de sănătate).

Drepturile omului prin proiectare – protecția drepturilor omului pentru viitor în era IA, Recomandarea Comisarului pentru Drepturile Omului, mai 2023

Această recomandare analizează provocările-cheie cu care se confruntă statele membre în protejarea și promovarea drepturilor omului în utilizarea IA. Statele membre sunt încurajate să evalueze riscurile și impactul asupra drepturilor omului ale sistemelor de inteligență artificială înainte de utilizarea acestora, să consolideze garanțiile de transparență și să asigure o supraveghere independentă și acces la căi de atac eficiente. Recomandarea subliniază rolul-cheie pe care îl joacă structurile naționale pentru drepturile omului în a se asigura că statele membre protejează drepturile omului în proiectarea, dezvoltarea și implementarea sistemelor IA. Se concentrează, de asemenea, pe necesitatea de a consolida supravegherea și monitorizarea de către instituții independente, de a promova transparența în jurul sistemelor de inteligență artificială și de conștientizarea publicului cu privire la impactul acestora asupra drepturilor omului și de a explora în mod pro-activ potențialul inteligenței artificiale de a stimula, mai degrabă decât dăuna, protecția drepturilor omului.

Justiție prin algoritm – Rolul inteligenței artificiale în sistemele de poliție și justiție penală, Rezoluția Adunării Parlamentare 2342 (2020)

În această recomandare, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a luat act de faptul că au fost utilizate un număr mare de aplicații ale IA de către poliție și sistemele de justiție penală sau se ia în considerare introducerea lor în statele membre ale Consiliului Europei. Recomandarea se referă în special la aplicațiile care permit recunoașterea facială, controlul predictiv, identificarea potențialelor victime ale infracțiunilor, evaluarea riscurilor în luarea deciziilor privind arestarea preventivă, condamnarea și eliberarea condiționată și identificarea „cazurilor reci” care ar putea fi acum soluționate cu ajutorul tehnologiei criminalistice moderne. Adunarea Parlamentară a recunoscut că utilizarea sistemelor de inteligență artificială în sistemele de poliție și justiție penală poate avea beneficii semnificative dacă acestea sunt reglementate corespunzător și a îndemnat statele membre să bazeze orice astfel de reglementări viitoare pe principii etice de bază universal acceptate și aplicabile: (i) transparență, inclusiv accesibilitatea și caracterul explicabil; (ii) justiție și echitate, inclusiv nediscriminare; (iii) responsabilitatea umană pentru decizii, inclusiv răspunderea și disponibilitatea remediilor; (iv) siguranța și securitatea; și (v) confidențialitatea și protecția datelor. Adunarea Parlamentară a cerut, de asemenea, statelor membre, printre altele, să mențină un registru al tuturor aplicațiilor IA utilizate în sectorul public, să efectueze evaluări inițiale și periodice, transparente, de impact asupra drepturilor omului ale aplicațiilor IA, să stabilească mecanisme de supraveghere etică eficiente și independente pentru introducerea și funcționarea sistemelor IA și asigurarea controlului judiciar.

Recomandarea Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la impactul sistemelor algoritmice asupra drepturilor omului (CM/Rec(2020)1)

Statele membre ale Consiliului Europei trebuie să se asigure că orice proiectare, dezvoltare și desfășurare continuă a sistemelor algoritmice au loc în conformitate cu drepturile omului și libertățile fundamentale. Atunci când sistemele algoritmice au potențialul de a crea un impact negativ asupra drepturilor omului pentru o persoană, pentru un anumit grup sau pentru populație în general, inclusiv efecte asupra proceselor democratice sau a statului de drept, aceste efecte implică obligații ale statului și responsabilități sectorului privat în ceea ce privește la drepturile omului.

Comitetul de Miniștri recomandă guvernului statelor membre, în special: (i) să își revizuiască cadrele legislative, politicile și practicile în ceea ce privește achizițiile, dezvoltarea proiectării și implementarea continuă a sistemelor algoritmice; (ii) să asigure, prin cadre de reglementare și supraveghere adecvate legate de sistemele algoritmice, că actorii din sectorul privat implicați în proiectarea, dezvoltarea și implementarea continuă a unui astfel de sistem respectă legile aplicabile și își îndeplinesc

responsabilitățile de a respecta drepturile omului; (iii) să se angajeze în consultări, cooperare și dialog regulate, incluzive și transparente cu toate părțile interesate relevante; (iv) să acorde prioritate construirii de expertiză în instituțiile publice și private implicate în integrarea sistemelor algoritmice în multiple aspecte ale societăților, în vederea protejării efective a drepturilor omului; (v) să încurajeze punerea în aplicare a unor programe de alfabetizare media, informațională și digitală eficiente și adaptate; și (vi) să țină seama de impactul asupra mediului al dezvoltării serviciilor digitale la scară largă.

[Linii directoare privind recunoașterea facială](#) (T-PD(2020)03rev4)

Aceste linii directoare, adoptate de [Comitetul Consultativ al Convenției pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea automată a datelor cu caracter personal](#) – Convenția 108+ (T-PD), acoperă utilizările tehnologiilor de recunoaștere facială, inclusiv tehnologiile de recunoaștere facială în direct. În conformitate cu liniile directoare, integrarea tehnologiilor de recunoaștere facială în sistemele de supraveghere existente prezintă un risc grav pentru drepturile la confidențialitate și protecția datelor cu caracter personal, precum și pentru alte drepturi fundamentale, deoarece utilizarea acestor tehnologii nu necesită întotdeauna conștientizarea sau cooperarea persoanelor ale căror date biometrice sunt prelucrate în acest mod. Acesta este cazul, de exemplu, cu posibilitatea de a accesa imagini digitale ale indivizilor pe internet. Pentru a preveni astfel de încălcări, liniile directoare indică faptul că părțile la Convenția 108+ se vor asigura că dezvoltarea și utilizarea recunoașterii faciale respectă drepturile la confidențialitate și protecția datelor cu caracter personal, consolidând astfel drepturile omului și libertățile fundamentale prin implementarea principiilor consacrate în Convenția 108+ în contextul specific al tehnologiilor de recunoaștere facială. Orientările oferă un set de măsuri de referință pe care guvernele, dezvoltatorii de recunoaștere facială, producătorii, furnizorii de servicii și entitățile care utilizează tehnologii de recunoaștere facială ar trebui să le urmeze și să le aplice pentru a se asigura că nu afectează negativ demnitatea umană, drepturile omului și libertățile fundamentale ale oricărei persoane, inclusiv dreptul la protecția datelor cu caracter personal.

[Descifrarea IA: 10 pași pentru a proteja drepturile omului](#), [Recomandarea Comisarului pentru Drepturile Omului](#), mai 2019

Această recomandare privind IA și drepturile omului oferă îndrumări practice cu privire la modul în care impactul negativ al sistemelor IA asupra drepturilor omului poate fi prevenit sau atenuat. Se adresează statelor membre, dar principiile privesc pe oricine influențează semnificativ dezvoltarea, implementarea sau efectele unui sistem IA. (i) statele membre ar trebui să stabilească un cadru juridic care să stabilească o procedură pentru ca autoritățile publice să efectueze o evaluare a impactului asupra drepturilor omului asupra sistemelor IA; (ii) Utilizarea de către stat a sistemelor IA ar trebui guvernată de standarde deschise de achiziții, aplicate într-un proces transparent, în care toate părțile interesate relevante sunt invitate să ofere contribuții; (iii) statele membre ar trebui să faciliteze implementarea efectivă a standardelor privind drepturile omului în sectorul privat; (iv) utilizarea unui sistem IA în orice proces de luare a deciziilor care are un impact semnificativ asupra drepturilor omului trebuie să fie identificabilă și transparentă; (v) statele membre ar trebui să stabilească un cadru legislativ pentru supravegherea independentă și eficientă a respectării drepturilor omului a dezvoltării, implementării și utilizării sistemelor IA de către autoritățile publice și entitățile private; (vi) riscurile de discriminare trebuie prevenite și atenuate cu o atenție specială pentru grupurile care au un risc crescut ca drepturile lor să fie afectate în mod disproporționat de IA; (vii) dezvoltarea, formarea, testarea și utilizarea sistemului IA care se bazează pe prelucrarea datelor cu caracter personal trebuie să asigure pe deplin dreptul unei persoane la respectarea vieții private și de familie; (viii) statele membre ar trebui să ia în considerare întregul spectru de standarde internaționale privind drepturile omului care pot fi implicate prin utilizarea IA, în special în ceea ce privește libertatea de exprimare, libertatea de întrunire și asociere și dreptul la muncă; (ix) statele membre trebuie să stabilească linii clare de responsabilitate pentru încălcările drepturilor omului care pot apărea în diferite faze ale ciclului de viață al unui sistem IA; și (x) cunoașterea și înțelegerea IA ar trebui promovate în instituțiile guvernamentale, organismele independente de supraveghere, structurile naționale pentru drepturile omului, sistemul judiciar și de aplicare a legii, precum și publicul larg.

[Linii directoare privind inteligența artificială și protecția datelor](#) (T-PD(2019)01)

Aceste linii directoare, adoptate de Comitetul consultativ al Convenției pentru protecția persoanelor cu

privire la prelucrarea automată a datelor cu caracter personal, oferă un set de măsuri de bază pe care guvernele, dezvoltatorii de IA, producătorii și furnizorii de servicii ar trebui să le urmeze pentru a se asigura că aplicațiile IA să nu submineze demnitatea umană și drepturile omului și libertățile fundamentale ale fiecărei persoane, în special în ceea ce privește dreptul la protecția datelor: (i) protecția dreptului la protecția datelor cu caracter personal este esențială atunci când se dezvoltă și se adoptă IA aplicații care pot avea consecințe asupra indivizilor și societății; (ii) dezvoltarea IA care se bazează pe prelucrarea datelor cu caracter personal ar trebui să se bazeze pe principiile Convenției 108+; (iii) o abordare axată pe evitarea și atenuarea riscurilor potențiale ale prelucrării datelor cu caracter personal este un element necesar al inovației responsabile în domeniul IA; (iv) ar trebui adoptată o viziune mai largă asupra posibilelor rezultate ale prelucrării datelor; (v) aplicațiile IA trebuie să respecte în permanență pe deplin drepturile persoanelor vizate; și (vi) Aplicațiile IA ar trebui să permită un control semnificativ de către persoanele vizate asupra prelucrării datelor și a efectelor aferente asupra indivizilor și asupra societății.

Carta Etică Europeană privind utilizarea inteligenței artificiale (IA) în sistemele judiciare și în mediul acestora [CEPEJ(2018)14]

Adoptată în decembrie 2018 de Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției (CEPEJ) a Consiliului Europei, Carta reprezintă primul text european care stabilește principiile etice referitoare la utilizarea IA în sistemele judiciare. Carta oferă un cadru de cinci principii care pot ghida părțile interesate publice și private responsabile cu proiectarea și implementarea instrumentelor și serviciilor de inteligență artificială care implică prelucrarea deciziilor și a datelor judiciare: (i) principiul respectării drepturilor fundamentale: asigurarea faptului că proiectarea și implementarea instrumentelor și serviciilor de inteligență artificială sunt compatibile cu drepturile fundamentale; (ii) principiul nediscriminării: prevenirea dezvoltării sau intensificării oricărei discriminări între indivizi sau grupuri de indivizi; (iii) principiul calității și securității: utilizarea surselor certificate și a datelor intangibile cu modele elaborate în mod multidisciplinar, într-un mediu tehnologic securizat; (iv) principiul transparenței, imparțialității și echității: accesibilitatea și înțelesul metodelor de prelucrare a datelor, autorizarea auditurilor externe; și (v) principiul „sub controlul utilizatorului”: excluderea unei abordări prescriptive și asigurarea faptului că utilizatorii sunt actori informați și controlează alegerile făcute. CEPEJ colectează informații despre sistemele de inteligență artificială și alte instrumente cheie de justiție cibernetică aplicate în transformarea digitală a sistemului judiciar ([Centrul de resurse pentru justiție cibernetică și IA - Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției \(CEPEJ\) \(coe.int\)](#)).

Linii directoare pentru a respecta, proteja și respecta drepturile copilului în mediul digital (CM/Rec(2018)7)

Aceste orientări oferă un set de reguli de bază care pot ajuta statele să ofere baza necesară pentru a avea grijă de interesul superior al copiilor în lumea mediului digital, în special: (i) revizuirea legislației, politicilor și practicilor acestora; (ii) să se asigure că recomandarea este tradusă și diseminată pe cât posibil în rândul autorităților competente și al părților interesate; (iii) să solicite întreprinderilor comerciale să își îndeplinească responsabilitatea de a respecta drepturile copilului în mediul digital și de a lua măsuri de implementare și să le încurajeze să coopereze cu părțile interesate relevante ale statului, cu organizațiile societății civile și cu copiii; (iv) să coopereze cu Consiliul Europei prin crearea, implementarea și monitorizarea strategiilor și programelor care respectă, protejează și îndeplinesc drepturile copilului în mediul digital; și (v) să examineze punerea în aplicare a acestei recomandări cel puțin o dată la cinci ani. În 2020, Consiliul Europei a lansat un [Manual pentru factorii de decizie privind drepturile copilului în mediul digital](#), menit să sprijine implementarea acestor orientări.

2. Alte materiale internaționale

Actul privind inteligența artificială, UE, 2024

Actul privind inteligența artificială (Regulamentul (UE) 2024/1689 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iunie 2024 de stabilire a normelor armonizate privind inteligența artificială și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 300/2008, (UE) nr. 167/2013, (UE) nr. 168/2013, (UE) 2018/858, (UE) 2018/1139 și (UE) 2019/2144 și Directivele 2014/90/UE, (UE) 2016/797 și (UE) 2020/1828) au fost adoptate oficial de Consiliul European la 21 mai 2024 și publicate în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene

la 12 iulie 2024. Legea IA conține o clasificare bazată pe risc a sistemelor IA, după cum urmează: (i) riscul inacceptabil se referă la sistemele de inteligență artificială care reprezintă o amenințare semnificativă la adresa siguranței și a drepturilor fundamentale (de exemplu, clasificarea biometrică, sistemele de notare socială, evaluarea riscului ca un individ să comită infracțiuni, compilarea bazelor de date de recunoaștere facială sau IA manipulativă) și sunt, din acest motiv, interzise; (ii) sistemele IA cu risc ridicat sunt supuse unor reglementări stricte; (iii) sistemele IA cu risc limitat sunt supuse unor obligații mai ușoare de transparență, cum ar fi asigurarea faptului că utilizatorii finali sunt conștienți că interacționează cu IA (de exemplu, interfețe conversaționale sau falsuri); și (iv) sistemele IA cu risc minim, care includ majoritatea aplicațiilor IA disponibile în prezent pe piața unică a UE (de exemplu, jocurile video sau filtrele de spam activate cu IA) nu sunt reglementate.

Recomandarea Consiliului privind inteligența artificială, OCDE, adoptată în 2019 și modificată în 2024

Recomandarea urmărește să stimuleze inovația și încrederea în IA prin promovarea gestionării responsabile a IA de încredere, asigurând în același timp respectarea drepturilor omului și a valorilor democratice. Se concentrează pe probleme de politică care sunt specifice IA și se străduiește să stabilească un standard care să fie implementabil și suficient de flexibil pentru a rezista testului timpului într-un domeniu care evoluează rapid. Recomandarea propune o înțelegere comună a termenilor cheie, cum ar fi „sistem IA”, „ciclu de viață al sistemului IA” și „actori IA”, în sensul Recomandării. Recomandarea conține următoarele principii, care sunt considerate complementare și considerate ca un întreg: (i) creșterea incluzivă, dezvoltarea durabilă și bunăstarea; (ii) respectarea statului de drept, a drepturilor omului și a valorilor democratice, inclusiv echitatea și confidențialitatea; (iii) transparență și caracter explicabil; (iv) robustețe, securitate și siguranță; și (v) responsabilitate. De asemenea, conține următoarele recomandări pentru cooperarea națională: (i) investiții în cercetarea și dezvoltarea IA; (ii) promovarea unui ecosistem incluziv care să permită IA; (iii) conturarea unui mediu de guvernare interoperabil și de politici favorabil pentru IA; (iv) consolidarea capacității umane și pregătirea pentru transformarea pieței muncii; și (v) cooperarea internațională pentru IA de încredere.

Recomandarea privind etica inteligenței artificiale, UNESCO, 2021

Această recomandare își propune să ofere o bază pentru ca sistemele IA să funcționeze în binele umanității, al indivizilor, al societăților și al mediului și al ecosistemelor și pentru a preveni daunele. De asemenea, urmărește stimularea utilizării pașnice a sistemelor IA. Ea elaborează un set de valori și principii care ar trebui respectate de toți actorii din ciclul de viață al sistemului IA și care ar trebui promovate printr-un cadru legislativ. Valorile promovate de recomandare includ: (i) respectarea, protecția și promovarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a demnității umane; (ii) înflorirea mediului și a ecosistemului; (iii) asigurarea diversității și incluziunii; și (iv) trăirea în societăți pașnice, juste și interconectate. Principiile puse în aplicare includ: (i) proporționalitate și nu face rău; (ii) siguranța și securitatea; (iii) corectitudine și nediscriminare; (iv) durabilitate; (v) dreptul la confidențialitate și protecția datelor; (vi) supravegherea și determinarea umană; (vii) transparență și caracter explicabil; (viii) responsabilitate și responsabilitate; (ix) conștientizare și alfabetizare; și (x) guvernare și colaborarea multilaterală și adaptivă.

II. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în era inteligenței artificiale

„Având în vedere ritmul rapid al evoluțiilor în domeniul geneticii și al tehnologiei informației, Curtea nu poate ignora posibilitatea ca, în viitor, interesele vieții private legate de informațiile genetice să fie afectate negativ în moduri noi sau într-un mod care nu poate fi anticipat cu precizie astăzi” ([S. și Marper v. Regatul Unit](#) [MC], 2008, § 71).

Până în prezent, Curtea nu a avut oportunitatea de a aborda un număr relevant de cazuri privind impactul IA asupra protecției drepturilor și libertăților consacrate în Convenție și de a testa amploarea complexității și nuanțelor problemelor legate de IA. Jurisprudența consacrată a Curții poate oferi o bază pentru a lua în considerare dacă și cum principiile dezvoltate până în prezent ar putea fi transferate și aplicate în cauzele care ridică probleme legate de drepturile omului cauzate de utilizarea sistemelor IA.

Jurisprudența prezentată în această lucrare de referință reflectă principiile dezvoltate de Curte până în acest moment și nu este menită să anticipeze modul în care Curtea va trata viitoarele cauze individuale

care pot ridica probleme în domeniul IA. Curtea va decide acele cauze viitoare pe baza circumstanțelor lor de fapt specifice, în lumina legislației și practicii interne relevante a statului membru în cauză și în sfera de aplicare a standardelor europene relevante care vor exista la momentul examinării cauzei de către Curte ([Zavodnik v. Slovenia](#), 2015, § 74).

A. Libertatea de exprimare (Articolul 10 din Convenție)

1. Noile tehnologii

Indisociabilă de democrație, libertatea de exprimare este consacrată într-o serie de instrumente naționale, europene, internaționale și regionale care promovează acest sistem politic, recunoscut ca fiind singurul capabil să garanteze protecția drepturilor omului. În interpretarea articolului 10 din Convenție, Curtea a reținut că „libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele esențiale ale societății [democratice], una dintre condițiile de bază ale progresului acesteia și ale dezvoltării fiecărui om”. Odată cu apariția noilor tehnologii, Curtea a recunoscut rolul important jucat de internet în îmbunătățirea accesului publicului la știri și în facilitarea difuzării informațiilor și a remarcat că activitatea expresivă generată de utilizatori pe internet oferă o platformă fără precedent pentru exercitarea libertății de exprimare.

În cauza [Times Newspapers Ltd v. Regatul Unit \(nr. 1 și 2\)](#), 2009, compania reclamantă, proprietara și editorul ziarului The Times, a susținut că regula din dreptul Regatului Unit, prin care se acumulează o nouă cauză de acțiune în procedurile de calomnie de fiecare dată când este accesat material defăimător de pe Internet, a constituit o restricție nejustificată și disproporționată a dreptului său la libertatea de exprimare. Ziarul reclamant a publicat două articole despre care se presupune că erau defăimătoare la adresa unei persoane private. Ambele articole au fost încărcate și pe site-ul The Times. În cursul procedurii ulterioare de calomnie, ziarul reclamant a fost obligat să publice o notificare corespunzătoare despre procedură, la ambele articole cuprinse în arhiva Internet. Curtea a observat că întreținerea arhivelor de pe Internet este un aspect critic al rolului jucat de Internet în îmbunătățirea accesului publicului la știri și în facilitarea difuzării informațiilor în general. Prin urmare, Curtea a considerat că arhivele de pe Internet se încadrează în sfera de protecție oferită de articolul 10 (§ 27). Pe fondul cauzei, Curtea a constatat neîncălcarea articolului 10, pe motiv că hotărârea instanțelor interne împotriva reclamantului a constituit o restrângere justificată și proporțională a dreptului reclamantului la libertatea de exprimare.

În cauza [Ahmet Yildirim v. Turcia](#), 2012, reclamantul deținea și administra un site web pe care își publica lucrările academice și opiniile sale cu privire la diferite subiecte. Site-ul web a fost creat folosind serviciul de creare și găzduire a site-ului web Google. În cadrul procedurilor penale fără legătură a fost emisă o hotărâre judecătorească provizorie prin care se dispune blocarea unui site web ofensator. În procesul de implementare a ordinului respectiv, tot accesul la site-urile Google a fost blocat, iar solicitantul nu a putut accesa propriul site web. Încercările sale ulterioare de a remedia situația au eșuat din cauza ordinului de blocare emis de instanță. În acest context, Curtea a afirmat că blocarea accesului la internet poate fi în contradicție directă cu formularea propriu-zisă a articolului 10 din Convenție, potrivit căreia drepturile enunțate în acel articol sunt garantate „indiferent de frontiere” (§ 67). În ceea ce privește justificarea măsurii de blocare, Curtea a considerat că astfel de restricții trebuie, prin urmare, să facă parte dintr-un cadru juridic care să asigure atât un control strict asupra domeniului de aplicare a interdicției, cât și un control judiciar efectiv pentru a preveni orice abuz (§ 64). În speță, Curtea a constatat o încălcare a articolului 10.

În cauza [Delfi AS v. Estonia](#) [MC], 2015, compania reclamantă, care conduce un portal de știri administrat pe bază comercială, s-a plâns că a fost trasă la răspundere de către instanțele naționale pentru comentariile jignitoare postate de cititorii săi sub unul dintre articole de știri online. Compania reclamantă a eliminat comentariile ofensatoare la aproximativ șase săptămâni de la publicare. Examinând plângerea adusă în fața sa în temeiul articolului 10 din Convenție, Curtea, deși a recunoscut beneficiile internetului, a recunoscut că acestea sunt însoțite de o serie de pericole, în acel discurs vădit ilegal, inclusiv remarci defăimătoare, discurs și discurs instigator la ură. care incită la violență, poate fi diseminat ca niciodată, în întreaga lume, în câteva secunde și, uneori, rămâne disponibil în mod constant online (§ 110). Riscul de prejudiciu pe care conținutul și comunicările de pe internet îl reprezintă pentru

exercitarea și exercitarea drepturilor și libertăților omului, în special dreptul la respectarea vieții private, este cu siguranță mai mare decât cel prezentat de presă (§ 133). Curtea a aplicat aceste principii faptelor cauzei și a constatat că nu a fost încălcat articolul 10, din cauza faptului că sancțiunea aplicată reclamantului, în circumstanțele concrete ale cauzei, s-a întemeiat pe motive relevante și suficiente și a avut astfel nu a constituit o restrângere disproporționată a dreptului reclamantului la libertatea de exprimare (a se vedea mai jos secțiunea „Jurnalism responsabil în sfera online”).

2. Date personale și recunoaștere facială utilizate pentru identificarea persoanelor care își exercită libertatea de exprimare

În cauza [Catt v. Regatul Unit](#), 2019, reclamantul, un demonstrant pașnic, s-a plâns de păstrarea datelor sale personale într-o bază de date a poliției naționale privind extremismul timp de cel puțin șase ani, după care ar urma să facă obiectul unei revizuii programate (§ 120). Curtea a constatat că reclamantul a fost complet dependent de diligența autorităților în punerea în aplicare a garanțiilor extrem de flexibile prevăzute în codul de practică aplicabil, pentru a asigura proporționalitatea perioadei de păstrare a datelor. Curtea a subliniat că lipsa garanțiilor care să faciliteze ștergerea datelor de îndată ce perioada de păstrare a devenit disproporționată este deosebit de îngrijorătoare atunci când datele care dezvăluie opinii politice, care atrag un nivel de protecție sporit, erau păstrate pe termen nelimitat (§§ 122- 123). Aceasta a condus la constatarea unei încălcări a articolului 8.

În cauza [Glukhin v. Rusia](#), 2023, a vizat utilizarea de către poliție a tehnologiei de recunoaștere facială pentru a depista un participant la un protest pașnic. Reclamantul a organizat o demonstrație pașnică individuală fără notificare prealabilă. Polițiștii l-au identificat din fotografiile și videoclipul publicat pe rețelele de socializare și ulterior l-au localizat și arestat în timp ce călătorea în metrou (§ 86). Curtea a constatat că monitorizarea acțiunilor sau a mișcărilor unei persoane într-un loc public folosind mecanisme de supraveghere poate intra în domeniul de aplicare al articolului 8 odată ce orice înregistrare sistemică sau permanentă a acestor date cu caracter personal intră în existență (§ 66). Curtea a subliniat de asemenea că datele cu caracter personal care dezvăluie opinii politice ar trebui să atragă un nivel sporit de protecție (§§ 76 și 86). În contextul implementării tehnologiei de recunoaștere facială, Curtea a afirmat că este esențial să existe norme detaliate care să reglementeze domeniul de aplicare și aplicarea măsurilor, precum și garanții puternice împotriva riscului de abuz și arbitrar. Nevoia de garanții a fost cu atât mai mare în ceea ce privește utilizarea tehnologiei de recunoaștere facială în direct (§ 82). În circumstanțele cauzei, Curtea a constatat o încălcare a articolului 8.

3. Siguranța pe internet și dreptul de a fi uitat

Conceptul de „drept de a fi uitat” a apărut recent în jurisprudența Curții și este încă în construcție. În ciuda noutății sale, aplicarea sa în practică a dobândit deja o serie de caracteristici distincte. În general, „dreptul de a fi uitat” poate da naștere, în practică, la diferite măsuri care pot fi luate de operatorii motoarelor de căutare sau de editorii de știri. Acestea se referă fie la conținutul unui articol arhivat (de exemplu, eliminarea, modificarea sau anonimizarea articolului), fie la limitările privind accesibilitatea informațiilor.

În cauza [Biancardi v. Italia](#), 2021, Curtea a examinat problema indexării informațiilor sensibile publicate pe internet. Reclamantul, fost redactor-șef al unui ziar online, a fost găsit vinovat în procesul civil pentru că a păstrat pe site-ul ziarului său un articol despre o ceartă într-un restaurant, oferind detalii referitoare la procesul penal aferent. Tribunalele naționale au notat, în special, că reclamantul nu a reușit să de indexeze etichetele articolului, fapt care înseamnă că oricine putea introduce într-un motor de căutare numele restaurantului sau al proprietarului acestuia și să aibă acces la informații sensibile despre procesul penal, în ciuda faptului că cererea proprietarului de a elimina articolul (§§ 67-71). În acest caz nu s-a ridicat problema anonimizării identităților în articolul on-line. Curtea a notat că obligația indexării materialului ar putea fi impusă nu doar furnizorii motoarelor de căutare pe internet, ci și administratorilor de arhive de ziare sau jurnalistice accesibile prin internet, cum era reclamantul. Curtea a considerat că accesul prelungit și facil la informațiile privind procedurile penale în privința proprietarului restaurantului (opt luni de la solicitarea oficială de eliminare a acestora) i-a încălcat dreptul la reputație (§ 70). Astfel, a constatat că sancțiunea aplicată reclamantului a constituit o restrângere justificată a libertății sale de exprimare și a conchis lipsa unei încălcări a articolului 10.

În cauza [Hurbain v. Belgia](#) [MC], 2023, tribunalele naționale au ordonat unui editor de ziar să anonimizeze, pe motivul „dreptului de a fi uitat”, versiunea online a unui articol care menționa numele complet al unui șofer responsabil pentru un accident mortal care avusese loc cu mulți ani în urmă. Curtea s-a angajat cu noțiunea de „dreptul de a fi uitat” și a clarificat domeniul de aplicare al acesteia în sensul Convenției (§ 187). Odată cu dezvoltarea tehnologiei și a instrumentelor de comunicare, a remarcat Curtea, un număr crescut de persoane au urmărit să-și protejeze interesele în cadrul a ceea ce este cunoscut sub numele de „dreptul de a fi uitat”. Aceasta s-a bazat pe interesul persoanei de a obține ștergerea sau modificarea sau limitarea accesului la informații din trecut care au afectat modul în care el sau ea a fost perceput în prezent. Urmărind dispariția acestor informații, persoanele vizate au dorit să evite să fie confruntate timp nelimitat cu acțiunile din trecut sau cu declarațiile publice ale acestora, într-o varietate de contexte, cum ar fi, de exemplu, căutarea unui loc de muncă și relațiile de afaceri (§§ 191-199). Astfel, Curtea a stabilit că rolul său consta în soluționarea unui conflict dintre drepturile reclamantului în baza articolului 10 și drepturile șoferului în baza articolului 8 din Convenție în contextul unei publicații online (§ 202). Ea și-a revizuit jurisprudența existentă și a ajustat criteriile care trebuie aplicate pentru punerea în balanță a drepturilor respective în baza articolului 8 și a articolului 10 cu privire la chestiunea disponibilității continue a unei versiuni electronice arhivate a unui articol care dezvăluie date personale (§§ 205- 11). De asemenea, Curtea a reiterat că riscul unui prejudiciu pe care conținutul și comunicările de pe internet îl reprezintă pentru exercitarea drepturilor și libertăților omului, în special dreptul la respectarea vieții private, a cântărit, cu siguranță, mai mult decât cel prezentat de presă, în special din cauza rolului important al motoarelor de căutare (§ 236). Atunci când a aplicat aceste criterii la faptele acestei cauze, Curtea a constatat că instanțele naționale au echilibrat cu grijă drepturile în cauză în conformitate cu cerințele Convenției și că ingerința în drepturile reclamantului garantate de articolul 10 a fost limitată la ceea ce era strict necesar și, prin urmare, era necesară într-o societate democratică și proporțională. În consecință, a conchis că nu a existat o încălcare a articolului 10.

4. Jurnalism responsabil în sfera online

Protecția sporită acordată „câinilor de pază publici” și în special presei în baza articolului 10 este supusă condiției îndeplinirii obligațiilor și responsabilitățile legate de funcția de jurnalist și, în consecință, a obligației de „jurnalism responsabil”. Jurnalismul responsabil se referă atât la conținutul publicațiilor, cât și la conduita jurnaliștilor care nu poate încălca legea penală, nici măcar în privința mediatizării unor chestiuni de interes public sporit ([Pentikäinen v. Finlaji](#) [MC], 2015, §§ 90-). 91).

În cauza [Times Newspapers Ltd v. Regatului Unit](#) (nr. 1 și nr. 2), 2009 (a se vedea secțiunea „Noile tehnologii”) de mai sus), în care un ziar a fost informat despre inițierea unei acțiuni pentru calomnie în legătură cu un articol publicat în presa scrisă, cerința de a publica o calificare corespunzătoare a articolului conținut în arhiva de internet nu a fost considerată o ingerință disproporționată în dreptul la libertatea de exprimare (§ 47). Curtea a afirmat că obligația presei de a acționa conform principiilor unui jurnalism responsabil, asigurând mai curând corectitudinea informațiilor istorice, decât a celor temporar publicate, era mai strictă în absența oricărei urgențe în publicarea materialului (§ 45). Curtea nu a constatat o încălcare a articolului 10.

În cauza [Delfi AS v. Estonia](#) [MC], 2015 (a se vedea secțiunea „Noile tehnologii” de mai sus), Curtea a fost chemată pentru prima dată să examineze o plângere privind răspunderea pentru comentariile generate de utilizatori pe un portal de știri de pe internet. Curtea a considerat că, având în vedere natura concretă a internetului, „obligațiile și responsabilitățile” care trebuie impuse unui portal de știri pe internet în sensul articolului 10 se deosebesc într-o oarecare măsură de cele ale unui editor tradițional în privința conținutului furnizat de terți (§113). În această cauză, Curtea a considerat că nu a existat o încălcare a articolului 10 din Convenție, menționând că constatarea tribunalelor naționale a răspunderii societății reclamante a fost constituit o restrângere justificată și proporțională a libertății de exprimare a portalului, în special, deoarece: comentariile în discuție au avut un caracter extremist și au fost postate ca reacție la un articol publicat de reclamantă pe portalul său de știri gestionat profesional, care se desfășoară pe bază comercială; măsurile adoptate de reclamantă pentru a elimina fără întârziere comentariile ofensatoare după publicarea acestora au fost insuficiente; iar amenda de 320 de euro nu a fost în niciun caz excesivă pentru reclamantă, care era unul dintre cele mai mari portaluri de internet din Estonia.

În cauza [*Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete și Index.hu Zrt v. Ungaria*](#), 2016, o asociație de auto reglementare a furnizorilor de conținut pe internet și un portal de știri online au fost considerați răspunzători pentru comentariile vulgare și ofensatoare postate de utilizatori pe platformele lor web ca urmare a publicării unui articol care a atras comentariile vizase presupusa practică de afaceri lipsită de etică și înșelătoare la adresa website-urilor agențiilor imobiliare. Reclamanții s-au plâns de hotărârile tribunalelor naționale pronunțate împotriva lor, care i-au obligat efectiv să modereze conținutul comentariilor făcute de cititori pe site-urile lor, argumentând că faptul era contrar esenței libertății de exprimare pe internet. Curtea a reiterat că, deși, „din cauza caracteristici speciale ale internetului, „datoriile și responsabilitățile” care urmează să fie conferite unui portal de știri pe internet în sensul articolului 10 pot diferi într-o oarecare măsură de cele ale unui editor tradițional, în ceea ce privește conținutul terților”, a trebuit evaluat faptul de a oferi un forum pentru exercitarea libertății de exprimare, permițând publicului să transmită informații și idei pe internet în lumina principiilor aplicabile presei (§§ 61-62). Totuși, Curtea a considerat că instanțele naționale au reținut existența răspunderii reclamanților pentru „diseminarea” afirmațiilor defăimătoare, fără să inițieze o analiză a proporționalității între drepturile concurente implicate, și anume între dreptul reclamanților la libertatea de exprimare și dreptul website-urilor agențiilor imobiliare la respectarea reputației lor comerciale. În special, autoritățile naționale au acceptat la prima vedere că comentariile contestate erau ilegale întrucât aduceau atingere reputației site-urilor agențiilor imobiliare. În consecință, Curtea a constatat încălcarea articolului 10 din Convenție.

În cauza [*Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy v. Finlanda*](#) [MC], 2017, datele personale privind impozitarea a 1,2 milioane de persoane au fost publicate într-o revistă și ulterior diseminate prin SMS. În opinia Curții, existența unui interes public de a oferi acces și de a permite colectarea unor cantități mari de date fiscale în scopuri jurnalistice nu presupuneau că publicarea acestor informații brute ca un catalog *en masse*, aproape cuvânt cu cuvânt contribuia, în sine, la o dezbatere de interes public. Trebuia făcută o distincție între prelucrarea datelor în scopuri jurnalistice și diseminarea datelor brute la care jurnaliștii aveau acces privilegiat (§ 175). În acest context, interzicerea publicării informațiilor privind impozitele plătite de o manieră incompatibilă cu regulile finlandeze și cele ale UE în materie de protecție a datelor cu caracter personal nu a constituit, ca atare, o sancțiune, în ciuda faptului că, în practică, limitările impuse asupra cantității de informații ce trebuiau publicate ar fi avut consecințe pentru mărirea profitului activității lor (§ 197).

În cauza [*Magyar Jeti Zrt v. Ungaria*](#), 2018, societatea reclamantă a fost găsită vinovată (răspundere obiectivă) pentru postarea unui *hyperlink* către înregistrarea video de pe *Youtube* despre care s-a constatat ulterior că conține conținut defăimător. Compania reclamantă s-a plâns de faptul că, prin stabilirea vinovăției sale pentru postarea *hyperlink-ului* pe site-ul său, tribunalele naționale i-au restrâns în mod nejustificat drepturile. Curtea a subliniat, în special, importanța *hyperlink* urilor pentru buna funcționare a internetului și a deosebit utilizarea *hyperlink*-urilor ca tehnică de reportaj de formele tradiționale de publicare. Acesta a reiterat că însuși scopul *hyperlink*-urilor era ca, prin trimiterea la alte pagini și resurse web, să le permită utilizatorilor de Internet să navigheze către și de la un material disponibil pe o rețea caracterizată prin disponibilitatea unei cantități imense de informații. În opinia Curții, *hyperlink*-urile contribuiau la buna funcționare a Internetului, făcând informația accesibilă prin conectarea reciprocă, fără, totuși, să exercite controlul asupra conținutului de pe pagina web la care trimitea *hyperlink*-ul (§§ 73-75). Curtea a stabilit că problema referitoare la publicarea unui *hyperlink* care ar putea să atragă, din perspectiva articolului 10, în mod justificabil, răspunderea pentru conținut, pretindea, în fiecare caz, o apreciere individuală, ținând cont de un număr de elemente (§§ 76-77). În speță, Curtea a constatat că dreptul național privind răspunderea obiectivă (strictă) pentru difuzarea de materiale defăimătoare a exclus orice apreciere pertinentă a dreptului la libera exprimare a companiei reclamante într-o situație în care restricțiile ar fi pretins cea mai minuțioasă examinare. O asemenea răspundere obiectivă putea avea consecințe negative previzibile pentru fluxul informației pe Internet, fapt care i-ar fi obligat pe autori și pe editori să se abțină totalmente de la utilizarea *hyperlink*-urilor către materiale cu conținut schimbător asupra cărora nu dețin controlul. Acest fapt putea avea, direct sau indirect, un efect inhibitor pentru libertatea de exprimare pe Internet (§ 83). Prin urmare, Curtea a constatat că, în general, societatea reclamantă a suferit o restrângere nejustificată a drepturilor sale și, astfel, a conchis că a existat o încălcare a articolului 10.

În cauza [*Sanchez v. Franța*](#) [MC], 2023, care viza condamnarea penală a unui politician pentru comentarii

xenofobe postate de terți pe „peretele” contului său personal de Facebook în timpul unei campanii electorale, Curtea a abordat, pentru prima dată, problema răspunderii utilizatorilor rețelelor sociale pe seama comentariilor terților. Curtea a subliniat, în special, că „peretele” de pe Facebook al reclamantului nu era comparabil cu un „portal mare de știri pe internet gestionat profesional, administrat pe o bază comercială”, și a analiza cazul, mai curând, în lumina „obligațiilor și responsabilităților” atribuibile politicianilor atunci când decid să utilizeze rețelele sociale în scopuri politice, în special pentru o campanie electorală, prin deschiderea de forumuri care erau accesibile publicului pe internet pentru a primi reacțiile și comentariile acestora (§ 180). În acest context, Curtea a subliniat că un titular de cont nu poate pretinde un drept la impunitate în utilizarea resurselor electronice puse la dispoziție pe internet și că asemenea persoană avea datoria de a acționa în limitele unui comportament în mod rezonabil (§ 190). În această privință, gradul de notorietate a fost un factor relevant: o persoană privată cu notorietate și reprezentativitate limitată ar avea mai puține obligații decât un politician local și un candidat la alegeri la o funcție locală, care, la rândul său, ar avea o povară mai mică decât o personalitate națională pentru care cerințele ar fi neapărat și mai exigente, din cauza ponderii și amplitudinii acordate cuvintelor sale și a resurselor la care ar avea un acces mai mare pentru a interveni eficient pe platformele de socializare (§ 201).

În acest sens, Curtea a subliniat că reclamantul și-a folosit contul de Facebook în calitate sa de politician și în scopuri politice, în timpul unei campanii electorale de care comentariile aveau o legătură directă (§ 189). În plus, acesta a fost liber să decidă accesul la „peretele” contului său de Facebook. Deși nu i s-a putut reproșa această decizie în sine, având în vedere tensiunile locale și electorale din acel moment, această opțiune nu a fost în mod evident lipsită de consecințe potențial grave, așa cum trebuia să fi presupus reclamantul în aceste circumstanțe (§ 193). Constatând că reclamantul nu a adoptat măsuri în timp util pentru a revizui comentariile postate și pentru a le șterge pe cele care au fost în mod evident ilegale și că instanțele interne au dat decizii motivate bazate pe evaluarea rezonabilă a faptelor (§ 199), Curtea a conchis că articolul 10 nu a fost încălcat în această cauză (§§ 209-10).

5. Transferurile de date și protecția surselor jurnalistice

Având în vedere importanța vitală pentru libertatea presei a protecției surselor jurnalistice și a informațiilor care ar putea conduce la identificarea acestora, orice ingerință în dreptul la protecția acestor surse trebuie să fie însoțită de garanții procesuale legale proporționale cu importanța principiului în cauză. Această constatare a fost, de asemenea, reiterată de Curte în ceea ce privește sursele online și în contextul interceptărilor în masă ale comunicărilor.

În cauza [Colegiul de redacție al lui Pravoye Delo și Shtekelv. Ucraina](#), 2011, reclamantii (colegiul de redacție și redactorul-șef al unui ziar) au fost trași la răspundere solidară pentru o scrisoare anonimă care ar fi fost scrisă de un membru al serviciilor secrete și pe care ziarul le descărcase de pe un site de știri și le publicase. Scrisoarea conținea acuzații conform cărora înalți oficiali ai serviciului de securitate ucrainean s-au implicat în activități ilegale și corupte și au avut legături cu crima organizată. Ziarul a făcut referire la sursa informației și a publicat un comentariu din partea redacției, indicând că informațiile din scrisoare ar putea fi false și invitând publicul să comenteze. Curtea a reiterat că, având în vedere rolul pe care îl are internetul în contextul activităților profesionale media și importanța acestuia pentru exercitarea dreptului la libertatea de exprimare în general, lipsa unui cadru legal suficient la nivel intern care să permită jurnaliștilor să utilizeze informațiile obținute de pe internet fără teama de a fi sancționate, au împiedicat grav exercitarea funcției vitale a presei de „câini de pază ai publicului” (§ 64). În consecință, Curtea a constatat o încălcare a articolului 10.

În cauza [Big Brother Watch și alții v. Regatului Unit](#) [MC], 2021, în contextul interceptării în masă a comunicațiilor, serviciile de informații li s-a permis să acceseze din neatenție un volum mare de material jurnalistic confidențial, ca o „captură accidentală” a operațiunii în vray. Reclamantii, persoane juridice și fizice, s-au plâns de amplexarea programelor de supraveghere electronică operate de stat, despre care au considerat că ar fi fost probabil afectate. Curtea a observat că, în era din ce în ce mai digitală actuală, capacitățile tehnologice au crescut considerabil volumul comunicațiilor care traversau Internetul global și, în consecință, supravegherea care nu era vizată direct asupra indivizilor avea capacitatea de a avea o acoperire foarte largă, atât în interiorul și în afara teritoriului statului de supraveghere. Întrucât

examinarea comunicărilor unui jurnalist sau a datelor de comunicații conexe de către un analist ar putea conduce la identificarea unei surse, Curtea a considerat că este imperativ ca dreptul național să conțină garanții solide cu privire la stocarea, examinarea, utilizarea, transmiterea ulterioară și distrugerea unui astfel de material confidențial. Mai mult decât atât, chiar dacă o comunicare jurnalistică sau date de comunicare conexe nu au fost selectate pentru examinare prin utilizarea deliberată a unui selector sau a unui termen de căutare despre care se știe că este conectat la un jurnalist, dacă și când a devenit evident că comunicarea sau datele de comunicare aferente conțineau confidențialitatea materialelor jurnalistice, păstrarea și examinarea lor în continuare de către un analist ar trebui să fie posibile numai dacă sunt autorizate de un judecător sau de un alt organism decizional independent și imparțial, investit cu puterea de a determina dacă stocarea continuă și o astfel de examinare au fost „justificată doar printr-o cerință mai importantă, în interes public” (§ 450). Curtea a constatat o încălcare a articolelor 8 și 10 cu privire la regimurile de interceptare în masă și de interceptare a datelor de comunicații și lipsa încălcări acestor prevederi în privința solicitării de informații intelligence din partea agențiilor străine.

6. Alegeri libere (Articolul 3 din Protocolul nr. 1 la Convenție)

Curtea a subliniat relația strânsă dintre dreptul la alegeri libere și libertatea de exprimare. Alegerile libere și libertatea de exprimare, și, în special, libertatea dezbaterii politice, formează fundamentul oricărei democrații. Cele două drepturi sunt interdependente și funcționează pentru a se consolida reciproc. Prin urmare, este deosebit de important în perioada premergătoare alegerilor ca opiniile și informațiile de orice fel să circule liber, dar dezbaterea publică liberă și pluralistă nu se limitează la perioada alegerilor, este necesară în orice moment.

În cauza [Partidului Comunist din Rusia și alții v. Rusia](#), 2012, Curtea a abordat întrebarea dacă statul avea o obligație pozitivă în baza articolului 3 din Protocolul nr. 1 de a se asigura că acoperirea de către mass-media reglementată este obiectivă și compatibilă cu spiritul „alegerilor libere”, chiar și în absența dovezilor directe ale manipulării deliberate. A constatat că sistemul existent de căi de atac electorale era suficient pentru a satisface obligația pozitivă de natură procedurală a statului. În ceea ce privește aspectul de fond al obligației și afirmația conform căreia statul ar fi trebuit să asigure neutralitatea presei audiovizuale, a considerat că au fost întreprinse anumite măsuri pentru a garanta o anumită vizibilitate partidelor și candidaților de opoziție la televizor și pentru a asigura independența editorială și neutralitatea presei. Probabil că aceste aranjamente nu asiguraseră egalitatea de facto, dar nu putea fi considerat stabilit că statul nu și-a îndeplinit obligațiile pozitive în acest domeniu. Astfel, nu a constatat nicio încălcare a articolului 3 din Protocolul nr. 1.

În domeniul publicității politice, în [Animal Defenders International v. the Regatul Unit](#) [MC], 2013, cu referire la [Bowman v. Regatul Unit](#), §§ 42-43, 1998, Curtea a reiterat că dezbaterea publică liberă și pluralistă a fost necesar nu numai în timpul alegerilor, ci în orice moment (§§ 106-111). În [Animal Defenders International v. Regatul Unit](#) [MC], 2013, reclamantului, o organizație neguvernamentală, i s-a refuzat permisiunea de a plasa o reclamă televizată, în cadrul unei campanii privind tratamentul primatelor, pe motiv că natura politică a obiectivelor reclamantului a însemnat că difuzarea reclamei a intrat sub incidența interdicției legale a publicității politice. Curtea a considerat că motivele invocate de autorități pentru a justifica interzicerea publicității reclamantului au fost relevante și suficiente și, prin urmare, respectiva interdicție nu a fost considerată ca fiind o ingerință disproporționată în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare. Prin urmare, Curtea a conchis că nu a existat o încălcare a articolului 10. În cauza [Bowman v. Regatul Unit](#), 1998, în care reclamantul a fost urmărit penal pentru cheltuieli în vederea difuzării de material electoral în perioada imediat după alegeri. Curtea a constatat că bariera totală impusă publicării informațiilor de către reclamant în scopul influențării alegătorilor nu a fost necesară pentru a atinge scopul legitim de a asigura egalitatea între candidați (§ 47). Prin urmare, a constatat că a existat o încălcare a articolului 10.

În cauza [Orlovskaya Iskra v. Rusia](#), 2017, organizația reclamantă a fost amendată pentru publicarea articolelor în ziarul său calificate drept campanie electorală, fără a le identifica în mod corespunzător, în cursul lunii premergătoare zilei alegerilor. Curtea a reținut că publicațiile atacate erau legate de exercitarea de către reclamant a libertății sale de a transmite informații și idei, iar conținutul publicațiilor făcea parte din acoperirea jurnalistică normală a unei dezbateri politice în presa scrisă și, în consecință,

a constatat că a existat puțin loc pentru restricții (§§ 115-16). Curtea a considerat că rolul de „câine public de pază” al presei nu era mai puțin pertinent în perioada alegerilor, când presa era chemată să asiste „libera exprimarea a opiniei poporului în alegerea legislativului” (§§ 129-31).). Astfel, a concluzionat că a existat o încălcare a articolului 10.

În cauza [Sanchez v. Franței](#) [MC], 2023 (a se vedea secțiunea „Jurnalism responsabil în sfera online” de mai sus), un politician a fost condamnat pentru remarci xenofobe postate de terți pe „peretele” contului său personal de Facebook în timpul unei campanii electorale. Curtea a reiterat că o persoană privată cu notorietate și reprezentativitate limitată va avea mai puține îndatoriri decât un politician local și un candidat la alegeri la o funcție locală, care, la rândul lui, va avea o povară mai mică decât o persoană națională pentru care cerințele vor fi mai grele, din cauza ponderii și amplitudinii acordate cuvintelor sale și a resurselor la care va avea un acces mai mare pentru a interveni eficient pe platformele de social media (§ 201). În circumstanțele cauzei, Curtea a constatat că articolul 10 nu a fost încălcat.

În cauza [Glukhin v. Rusia](#), 2023 (a se vedea secțiunea „Date cu caracter personal și recunoaștere facială utilizate pentru identificarea persoanelor care își exercită libertatea de exprimare” de mai sus), reclamantul a fost identificat prin utilizarea tehnologiei de recunoaștere facială după ce a participat la un protest privat. În acest context, Curtea a reiterat că datele cu caracter personal care dezvăluie opiniile politice ar trebui să atragă un nivel sporit de protecție (§§ 76 și 86). În circumstanțele cauzei, Curtea a constatat o încălcare a articolului 8.

B. Dreptul la un proces echitabil (Articolul 6 din Convenție)

1. Accesul la instanță

Referindu-se la principiile statului de drept și evitarea puterii arbitrare care stau la baza Convenției, Curtea a susținut că dreptul de acces la o instanță era un aspect inerent al garanțiilor consacrate în articolul 6 și nu era mai absolut în materie penală decât în materie civilă. În mai multe cauze, Curtea a examinat impactul noilor tehnologii asupra accesului persoanelor la instanță.

În cauza [Farcaș și alții v. România](#) [Comitet], 2018, reclamantii erau creditori ai unei societăți în insolvență. Aceștia s-au plâns că nu au fost în măsură să se informeze la zi cu procedurile Curții și să își exercite drepturile procedurale, din cauza faptului că actele de judecată au fost comunicate numai prin publicare (versiune pe hârtie și electronică §§ 15 și 20) în Buletinul Procedurilor de Insolvență la care ei nu au avut acces. Curtea a remarcat că costul publicării Buletinului pe suport de hârtie a fost prohibitiv pentru reclamantii (§ 36). În același timp, Curtea a observat că reclamantii nu au avut acces la internet (§39) și, prin urmare, nu au putut consulta formatul electronic al Buletinului. În consecință, în lipsa unor mijloace alternative de comunicare, Curtea a constatat că dreptul reclamantilor de acces la o instanță devenise iluzoriu și a concluzionat la încălcarea articolului 6.

În cauza [Xavier Lucas v. Franța](#), 2022, Curtea a constatat că tehnologiile digitale (e-bar/e-justice) ar putea contribui la îmbunătățirea administrării justiției și ar putea fi valorificate pentru a promova drepturile garantate de articolul 6, urmărind astfel un „scop legitim” (§ 46). De asemenea, Curtea a constatat că cerința de a depune cereri în format electronic/digital în procedurile care implică reprezentarea obligatorie de către un avocat era compatibilă cu articolul 6 (§ 51). Acest caz se referea la o cerință de a iniția proceduri în fața Curții de Apel pe cale electronică folosind platforma e-barreau. Curtea de Apel a statuat că cererea pe hârtie a reclamantului de anulare a unei hotărâri arbitrale putea fi luată în considerare pe motiv că formularul online nu permitea utilizatorilor să introducă acest tip de cerere sau calitatea în care au fost numite părțile. Cu toate acestea, Curtea de Casație a avut o opinie contrară, reținând că cererea ar fi trebuit depusă electronic. Curtea a considerat că reclamantului i s-a impus o sarcină disproporționată, încălcând echilibrul corect între, pe de o parte, preocuparea legitimă de a asigura respectarea formalităților procedurii judiciare și, pe de altă parte, dreptul de acces la o instanță. În concordanță cu susținerea reclamantului potrivit căreia a fost imposibilă de fapt depunerea cererii pe platforma e-barreau, Curtea a reținut, în special, că, pentru a o depune electronic pe e-barreau, avocatul reclamantului ar fi trebuit să completeze formularul folosind termeni juridici inexacti. De asemenea, aceasta a observat că guvernul francez nu a demonstrat că au fost puse la dispoziția utilizatorilor informații precise cu privire la modul de depunere a unei astfel de cereri. Curtea a conchis

că, acordând prioritate regulii conform căreia procedurile la Curtea de Apel trebuiau emise electronic, fără a ține seama de obstacolele practice cu care se confruntă reclamantul în acest sens, Curtea de Casație a adoptat o abordare formalistă care nu era necesară pentru a asigura securitatea juridică sau administrarea corectă a justiției și care, prin urmare, trebuia considerată excesivă (§ 57). În consecință, Curtea a reținut că dreptul de acces al reclamantului la o instanță a fost încălcat și a constatat o încălcare a articolului 6.

În cauza [Daugaard Sorensen v. Danemarca](#), 2024¹, reclamanta a raportat poliției că a fost violată. Procedura împotriva presupusului făptuitor a fost, în cele din urmă, încheiată din cauza unor erori în comunicarea deciziilor de către procuror. Decizia ar fi trebuit să fie notificată electronic prin contul obligatoriu de Poștă Digitală (e-Boks), care în mod normal ar fi reușit instantaneu, dar a fost făcută prin poștă recomandată care nu a ajuns niciodată la presupusul făptuitor. Termenele pentru ca atragerea la răspundere penală să expire astfel (§§ 12-16). Curtea a constatat că nu are niciun motiv să se îndoiască de eficiența sistemului instituit, inclusiv a serviciului de sesizare, dar că în această cauză, datorită erorilor de procedură comise de parchet, reclamantei nu i s-a asigurat o anchetă penală efectivă sau un control judiciar cu privire la infracțiunea de viol pe care ea o raportase poliției (§§ 69-70). În consecință, Curtea a constatat o încălcare a obligațiilor pozitive ale statului reclamat în baza articolelor 3 și 8 din Convenție.

2. Audiere contradictorie (divulgarea probelor) în procesul penal

Egalitatea armelor este o caracteristică inerentă a unui proces echitabil. Aceasta impune ca fiecărei părți să i se ofere o oportunitate rezonabilă de a-și prezenta cazul în condiții care nu o dezavantajează față de adversarul său. Acest principiu impune un echilibru echitabil între părți și se aplică cauzelor penale și civile. O problemă cu privire la accesul la probe poate apărea în baza aspectului penal al articolului 6, în măsura în care probele în discuție sunt relevante pentru cazul reclamantului, în special dacă acestea au avut o influență importantă asupra acuzațiilor reținute împotriva reclamantului. În contextul dezvoltării probelor, pot apărea probleme complexe cu privire la dezvoltarea datelor electronice, care pot constitui o anumită cantitate de informații în mâna acuzării.

În cauza [Sigurður Einarsson și alții v. Islanda](#), 2019, reclamantii, care au ocupat funcții de conducere în cadrul unei bănci care a falimentat în urma crizei bancare din 2008 din Islanda, au fost urmăriți penal pentru abuz de încredere sau manipulare a pieței și au fost găsiți vinovați. Aceștia s-au plâns de faptul că apărătorii lor nu au avut acces la volumul mare de date colectate de procuratură în timpul fazei de anchetă și, printre altele, nu au putut să-și exprime punctul de vedere în privința cernerii electronice de către procuratură a acestor date pentru a aduna informații relevante care să fie incluse în dosarul de anchetă. Aceștia au susținut că nu există niciun control al procurorului cu privire la selectarea documentelor depuse în fața tribunalului și că le-a fost refuzat accesul la întreaga bază de date, precum și posibilitatea de a efectua o căutare prin intermediul sistemului electronic aplicat de procuror pentru căutarea în fișierele electronice (și anume „Clearwell”, un sistem e-Discovery; §§ 16 și 63). Curtea a acceptat că, prin natura sa, „colectarea completă de date” a inclus în mod inevitabil un volum de date care nu era *prima facie* relevant pentru caz și că atunci când acuzarea era în posesia unui volum mare de informații neprelucrate, poate fi legitim ca aceasta să filtreze informațiile pentru a identifica elementele relevante și pentru a reduce astfel dosarul într-o proporție acceptabilă. Totuși, Curtea a considerat că o garanție importantă în procesul de verificare a fost asigurarea faptului că apărării i se oferă posibilitatea de a fi implicată în stabilirea criteriilor pentru determinarea caracterului relevant pentru divulgare (§ 90). În plus, în privința datelor identificate sau marcate, Curtea a constatat că orice refuz de a permite apărării să efectueze căutări ulterioare ale unor astfel de date a ridicat, în principiu, o problemă cu privire la oferirea facilităților adecvate pentru pregătirea apărării (§ 91). În privința faptelor cauzei, Curtea a constatat că lipsa accesului la datele în discuție nu a fost de așa natură încât reclamantilor li s-a refuzat un proces echitabil în general și a conchis că articolul 6 nu a fost încălcat în acest capăt.

În cauza [Yüksel Yalçınkaya v. Turcia](#)¹ [MC], 2023, condamnarea reclamantului s-a bazat în mod decisiv pe date referitoare la utilizarea de către acesta a unei aplicații de mesagerie criptată, „ByLock”, care a fost analizată de un expert criminalist digital (§ 80), dar pentru care reclamantul nu a avut acces complet și în timp util (§§ 335-336). Curtea a recunoscut că probele electronice au devenit omniprezente în

¹ Nu este definitivă încă

procesele penale, având în vedere digitalizarea sporită a tuturor aspectelor vieții. De asemenea, a observat că probele electronice diferă în multe privințe de formele tradiționale de probe, inclusiv în ceea ce privește natura și tehnologiile speciale necesare pentru colectarea, securizarea, prelucrarea și analiza lor. Cel mai semnificativ, Curtea a remarcat că probele electronice ridicau probleme distincte de fiabilitate, deoarece erau în mod inerent mai predispuse la distrugere, deteriorare, modificare sau manipulare. Curtea a reiterat, de asemenea, că utilizarea probelor electronice netestate în cadrul

procedurilor penale ar putea implica dificultăți deosebite pentru sistemul judiciar, deoarece natura procedurii și tehnologiei aplicate pentru colectarea unor astfel de probe este complexă și, prin urmare, ar putea diminua capacitatea judecătorilor naționali de a-și stabili autenticitate, acuratețe și integritate. În plus, manipularea probelor electronice, în special atunci când se referea la date criptate și/sau cu volum sau amploare vastă, a pus autorităților de aplicare a legii și autorităților judiciare serioase provocări practice și procedurale atât în faza de anchetă, cât și în faza procesului (§ 312). În circumstanțele cauzei, Curtea a constatat o încălcare a articolului 6.

În [A.L. și E.J. v. Franța](#) (dec.), 2024, reclamantii au fost urmăriți penal în Regatul Unit pe baza datelor lor de utilizator din instrumentul de telecomunicații criptat EncroChat, care fusese preluat de la distanță la inițiativa autorităților franceze și predat autorităților de aplicare a legii din Regatul Unit care le-a folosit ca probe de urmărire penală în procedurile împotriva reclamantilor (§§ 100-102). Cauza, care a fost introdusă exclusiv împotriva Franței, în principal din perspectiva protecției dreptului reclamantului la respectarea vieții private, a fost declarată inadmisibilă de către Curte pentru neepuizarea căilor de atac naționale. Curtea a constatat că reclamantii aveau la dispoziție o cale de atac în Franța prin care aceștia ar fi putut contesta în mod efectiv măsura transferului de date, împreună cu măsura de recuperare a datelor. Cu toate acestea, reclamantii nu au reușit să recurgă la nicio cale de atac în instanțele franceze și nu au invocat nicio circumstanță specială care i-ar fi putut scuti de la acest lucru.

3. Principiul nemijlocirii în procesul penal

Curtea a reținut că un element important al procedurii penale echitabile o reprezintă posibilitatea ca confruntării acuzatului cu martorul în prezența judecătorului care decide în cele din urmă cauza. Un astfel de principiu al nemijlocirii este o garanție importantă în procesul penal în care observațiile făcute de instanță cu privire la comportamentul și credibilitatea unui martor pot avea consecințe importante pentru învinuit. Prin urmare, în mod normal, o schimbare în componența instanței de fond după audierea unui martor important ar trebui să conducă la reaudierea aceluia martor.

De exemplu, în cauza [Cutean v. România](#), 2014, Curtea a constatat încălcarea articolului 6, atunci când niciunul dintre judecătorii din completul inițial care îl audiaseră pe reclamant și martorii de la primul nivel de jurisdicție nu au rămas în continuare pentru a continua examinarea cazului. De asemenea, a reținut că declarațiile reclamantului și ale martorilor au constituit probe relevante pentru condamnarea sa, care nu au fost audiate direct de judecător. În aceste împrejurări, Curtea a reținut că disponibilitatea transcrierilor declarațiilor nu a fost în măsură să compenseze lipsa de nemijlocire a procedurii (§§ 60-73).

În același sens, în [Cerovšek și Božičnik v. Slovenia](#), 2017, Curtea a constatat o încălcare a articolului 6 deoarece motivele sentințelor împotriva reclamantilor, adică condamnarea și sentința acestora, nu a fost apreciată de judecătorul care le-a pronunțat, ci de către alți judecători, care nu au participat la proces (§§ 37-48).

Un alt exemplu este cauza [Iancu v. România](#), 2021, în care, deși lăsând deschisă chestiunea relevanței principiului nemijlocirii, Curtea a examinat în baza acestui principiu problema semnării hotărârii de către președintele instanței în numele judecătorului, care a participat la examinarea cauzei, dar apoi s-a retras înainte de pronunțarea hotărârii (§§ 52-60). Curtea a constatat lipsa încălcării articolului 6 § 1 punând accent, în special, pe următoarele elemente: hotărârea a fost adoptată de completul de judecători care a examinat cauza și s-a angajat în analiza directă a probelor; hotărârea a fost întocmită, în conformitate cu dreptul național, de un judecător asistent, care a participat la audieri și deliberări și care a expus, în numele instanței, motivele condamnării; judecătorul care s-a pensionat nu a putut să semneze în mod obiectiv hotărârea; semnarea unei hotărâri de către toți membrii nu a fost un standard comun în toate statele membre ale Consiliului European; legislația națională a limitat admisibilitatea semnării de către președintele instanței doar la acele cazuri în care judecătorul care judecă cauza nu a putut semna

decizia; iar președintele instanței a semnat hotărârea în numele judecătorului pensionat și nu în nume propriu (al președintelui).

O problemă legată de principiul nemijlocirii poate apărea și atunci când instanța de apel anulează decizia unei instanțe inferioare de achitare a unui reclamant de acuzațiile penale fără o nouă examinare a probelor, inclusiv audierea martorilor sau a reclamantului însuși.

În cauza [*Júlíus Þór Sigurbórsson v. Islanda*](#), 2019, reclamantul a fost acuzat de coluziune penală privind prețul. Principala probă împotriva sa a fost înregistrarea unei convorbiri telefonice, referitoare la schimburi de informații despre prețuri cu unul dintre ceilalți acuzați. Instanța de fond, care a audiat declarații orale ale acuzatului, l-a achitat pe reclamant. În cadrul procedurilor de recurs în fața Curții Supreme, care avea competență deplină, reclamantul nu a mai fost audiat. Curtea Supremă a anulat achitarea reclamantului și l-a condamnat la nouă luni de închisoare. Curtea a reiterat că, în cazul în care o instanță de apel este chemată să examineze o cauză din punct de vedere al faptelor și al dreptului și să facă o evaluare completă a problemei vinovăției sau nevinovăției reclamantului, aceasta nu poate, în cadrul unui proces echitabil, să stabilească în mod corespunzător aceste aspecte fără o evaluare directă a probelor prezentate personal de inculpat – care a susținut că nu a comis pretinsă infracțiune (§ 33). De regulă, Curtea a precizat că, atunci când o instanță de recurs a anulat o achitare în primă instanță, trebuie să adopte măsuri pozitive pentru a asigura posibilitatea audierii acuzatului; în subsidiar, instanța de recurs trebuia să se limiteze la casarea achitării de către instanța ierarhic inferioară și la trimiterea cauzei la rejudecare (§ 38). Curtea a constatat o încălcare a articolului 6 în circumstanțele cauzei.

4. Prejudecăți în sistem

În mai multe cazuri, Curtea a constatat că dreptul reclamantilor de acces la o instanță a fost încălcat din cauza părtinirii instanțelor naționale și a prejudecății față de reclamanti.

De exemplu, cauza [*Moldovan și alții v. România*](#) (nr. 2), 2005, a fost introdus de sătenii romi ca urmare a omorului unor romi și distrugerea caselor acestora. Curtea a observat că etnia reclamantilor părea a fi fost decisivă pentru durata și rezultatul procedurilor naționale – inclusiv comentariile discriminatorii repetate făcute de autorități și refuzul lor neclar de a acorda daune morale (§§ 139-40) și a constatat astfel, încălcarea articolului 14 coroborat cu articolul 6.

În același sens, în cauza [*Paraskeva Todorova v. Bulgaria*](#), 2010, instanța națională a refuzat să suspende pedeapsa cu închisoarea unei femei acuzate de origine etnică romă, pe motiv că aparținea unui grup minoritar pentru care o pedeapsă cu suspendare nu reprezintă o condamnare și că o asemenea pedeapsă nu ar îndeplini funcția de prevenire generală și specifică (§ 38). Curtea a constatat că reclamanta a fost discriminată pe motive de origine etnică și a constatat astfel încălcarea articolului 14 coroborat cu articolul 6.

5. Decizie motivată

În conformitate cu jurisprudența constantă, care reflectă un principiu referitor la buna administrare a justiției, hotărârile instanțelor trebuie motivate în mod adecvat. Deciziile motivate au scopul de a demonstra părților că au fost ascultate, contribuind astfel la o acceptare mai voluntară a deciziei din partea acestora. În plus, acestea obligă judecătorii să își bazeze argumentarea pe elemente obiective și, de asemenea, protejează dreptul la apărare.

În cauza [*Moreira Ferreira v. Portugalia \(nr. 2\)*](#) [MC], 2017, Curtea Supremă a pronunțat o hotărâre prin care a respins o cerere de redeschidere a unei hotărâri penale care fusese depusă de reclamant în urma unei hotărâri pronunțate de Curte prin care a constatat încălcarea articolului 6. Curtea Supremă a reținut că hotărârea Curții nu a era incompatibilă cu condamnarea reclamantului și nu a ridicat niciun motiv serios de îndoială cu privire la validitatea acestuia. Reclamantul a contestat în fața Curții interpretarea dată de Curtea Supremă acestei hotărâri. În acest context, Curtea a reiterat că măsura în care se aplică obligația de motivare variază în funcție de natura deciziei și trebuia stabilită în lumina împrejurărilor cauzei. Fără a impune un răspuns detaliat la fiecare argument invocat de reclamantă, această obligație presupunea ca părțile la procedurile judiciare să primească un răspuns concret și explicit la argumentele

care erau decisive pentru rezultatul procedurii respective. Mai mult, Curtea a reiterat că, în cazurile referitoare la ingerința în drepturile garantate prin Convenție, a urmărit să stabilească dacă motivele prevăzute de deciziile pronunțate de instanțele naționale aveau un caracter automate sau stereotipe (§ 84). Aplicând principiile faptelor din cauza, Curtea a constatat că articolul 6 nu a fost încălcat.

În cauza [Yüksel Yalçınkaya v. Turcia](#) [MC], 2023 (a se vedea secțiunea „Audierea în contradictorie” de mai sus), unde acuzațiile privind apartenența reclamantului la o organizație teroristă armată au fost decise în mod decisiv pe baza utilizării de către acesta a unei aplicații de mesagerie criptată *ByLock*, Curtea a considerat că prejudiciul suferit de apărare, ca urmare a deficiențelor menționate anterior, a fost agravat de lipsurile din motivarea instanțelor naționale în ceea ce privește probele referitoare la *ByLock* (§ 337). Curtea a reiterat că, având în vedere importanța hotărârilor motivate corespunzător pentru buna administrare a justiției, tăcerea instanțelor naționale cu privire la aspecte esențiale care vizau fondul cauzei a generat, în mod legitim, îngrijorări din partea reclamantului cu privire la constatăările acestora și la desfășurarea procesului penal într-o manieră pur formală (§ 341). În consecință, Curtea a constatat încălcarea articolului 6 din Convenție.

Importanța hotărârilor motivate depășește sfera de aplicare a articolului 6 și a fost reafirmată de Curte și în legătură cu alte articole ale Convenției. De exemplu, în cauza *X împotriva Letoniei* [MC], 2013, Curtea a examinat cerințele procedurale inerente articolului 8 și a constatat o încălcare a acestei dispoziții din cauza omisiunii instanțelor naționale de a efectua o analiză detaliată a tuturor aspectelor relevante atunci când au decis asupra returnării unui copil, în temeiul Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 privind aspectele civile ale răpirii internaționale de copii (§§ 119-120). În acest sens, Curtea a reiterat că instanțele naționale trebuie să pronunțe hotărâri care să conțină motive specifice, raportate la circumstanțele speței. Atât refuzul de a lua în considerare argumentele părților, cât și o motivare insuficientă a hotărârii prin care aceste argumente sunt respinse contravin cerințelor impuse de articolul 8 din Convenție. O analiză temeinică a acestor aspecte, demonstrată printr-o motivare care nu este automată sau stereotipă, ci suficient de detaliată, era necesară. În ceea ce privește propria sa competență, Curtea a subliniat că hotărârile motivate ale instanțelor naționale îi permit să exercite supravegherea europeană care îi este încredințată (§ 107). Aplicarea acestor principii la circumstanțele cauzei a condus la constatarea unei încălcări a articolului 8.

C. Interzicerea discriminării (articolul 14, articolul 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție)

1. Profilarea rasială

Discriminarea bazată pe originea etnică reală sau percepută a unei persoane constituie o formă de discriminare rasială care, având în vedere consecințele sale periculoase, impune o vigilență sporită și o reacție fermă din partea autorităților. Din acest motiv, autoritățile trebuie să utilizeze toate mijloacele disponibile pentru a combate rasismul, consolidând astfel viziunea democratică a unei societăți în care diversitatea nu este percepută ca o amenințare, ci ca o sursă de îmbogățire. Recent, Curtea a avut ocazia să soluționeze mai multe cauze în care a fost invocată problema profilării rasiale. În cauza [Basu v. Germania](#), 2022, Curtea a examinat situația unui cetățean german de origine indiană care, împreună cu fiica sa, a fost supus unui control de identitate într-un tren care tocmai trecuse granița dintre Republica Cehă și Germania. Reclamantul a întrebat agenții de poliție motivul verificării, iar aceștia au răspuns că era un control aleatoriu. Reclamantul a susținut însă că verificarea a fost determinată de culoarea închisă a pielii sale. Într-un caz similar, [Muhammad v. Spania](#), 2022, reclamantul și un prieten al său, ambii cetățeni pakistanezi de aceeași origine etnică, au fost solicitați să se legitimeze pe o stradă publică, pretins exclusiv pe baza rasei lor. În ambele cauze, Curtea a considerat că, odată ce exista o susținere plauzibilă conform căreia un individ ar fi putut fi vizat de un control de identitate al poliției din cauza caracteristicilor sale rasiale și că astfel de acte intrau în domeniul de aplicare al articolului 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie), obligația autorităților de a investiga existența unei posibile legături între atitudinile rasiste și acțiunea unui agent al statului trebuia considerată ca fiind implicită în responsabilitățile acestora în temeiul articolului 14, analizat împreună cu articolul 8 ([Basu v. Germania](#), 2022, § 33 și [Muhammad v. Spania](#), 2022, § 68). În circumstanțele celor două cazuri, Curtea a constatat o încălcare a celor două dispoziții combinate în [Basu v. Germania](#), 2022, dar nu a identificat nicio încălcare în cauza [Muhammad v. Spania](#), 2022.

În cauza [Memedova și alții v. Macedonia de Nord](#), 2023, Curtea a analizat problema profilării etnice a

persoanelor de etnie romă de către polițiștii de frontieră, care le-au refuzat dreptul de a părăsi țara, în temeiul unei instrucțiuni emise de Ministerul Afacerilor Interne privind consolidarea controalelor la frontieră pentru grupurile organizate de cetățeni care părăseau țara și care erau considerați potențiali solicitanți de azil. Bazându-se pe mai multe rapoarte naționale și internaționale privind această problemă, Curtea a concluzionat că, deși instrucțiunile interne nu conțineau un limbaj discriminatoriu explicit, modul în care acestea au fost aplicate în practică de către ofițerii de frontieră a avut ca rezultat împiedicarea într-o proporție disproporționată a persoanelor de etnie romă să călătorească în străinătate. Această diferență de tratament a fost considerată lipsită de o justificare obiectivă și rezonabilă, constituind astfel o încălcare a articolului 14, interpretat în coroborare cu articolul 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție (libertatea de circulație).

În cauza [Wa Baile v. Elveția](#), 2024, în care reclamantul a fost oprit și percheziționat într-o gară, presupus exclusiv pe baza culorii închise a pielii sale, Curtea a constatat o încălcare a obligațiilor procedurale consacrate de articolul 14, interpretat împreună cu articolul 8, din cauza eșecului instanțelor naționale (penale și administrative) de a stabili dacă verificarea identității a fost motivată de criterii discriminatorii (§§ 93-103). De asemenea, Curtea a reiterat că absența unor garanții juridice și administrative suficiente implică riscul efectuării unor controale discriminatorii (§ 130). Având în vedere circumstanțele speței, Curtea a concluzionat că Guvernul nu a reușit să înlăture prezumția de tratament discriminatoriu în timpul verificării identității în cauză (§§ 131-135), constatând astfel și o încălcare a articolului 14, interpretat împreună cu articolul 8, sub aspect material.

2. Prejudecăți în sistem

Curtea a admis în jurisprudența sa că o politică generală sau o măsură care produce efecte disproporționat de prejudiciabile asupra unui anumit grup poate fi considerată discriminatorie, chiar dacă nu a fost direcționată în mod specific împotriva acelui grup. De asemenea, Curtea a constatat că discriminarea, susceptibilă de a contraveni Convenției, poate rezulta și dintr-o situație de facto.

Aceasta a fost situația în cauza [D.H. și alții v. Republica Cehă](#) [MC], 2007. Reclamanții, copii de etnie romă, au fost plasați în școli speciale destinate copiilor cu dizabilități intelectuale, pe baza rezultatelor unor teste aplicate tuturor copiilor de vârstă școlară. Reclamanții, bazându-se pe informații statistice, au susținut că aceste teste nu erau adaptate populației rome din punct de vedere al referințelor culturale și al limbii materne (§ 27) și, din acest motiv, au condus la plasarea disproporționată a copiilor romi în școli speciale pentru copii cu dizabilități intelectuale. Curtea a reținut că toți copiii fuseseră evaluați utilizând aceleași teste, concepute pentru populația majoritară, fără a ține cont de specificul comunității rome, și a constatat că, cel puțin, exista un risc ca testele să fi fost părtinitoare și că rezultatele acestora nu au fost analizate în lumina particularităților și caracteristicilor specifice ale copiilor romi care le-au susținut (§§ 200-201). În consecință, Curtea a constatat o încălcare a articolului 14, interpretat împreună cu articolul 2 din Protocolul nr. 1 la Convenție (dreptul la educație).

3. Date medicale sensibile și accesul la îngrijiri medicale

Curtea a subliniat în jurisprudența sa importanța confidențialității datelor medicale sensibile pentru protejarea dreptului unei persoane la respectarea vieții private. În cauza [I. v. Finlanda](#), 2008, reclamanta era o persoană seropozitivă a cărei fișă medicală ar fi devenit accesibilă colegilor săi de muncă. Aceasta lucra ca asistentă medicală într-un spital public și primea tratament pentru infecția sa în același spital. La un moment dat, a început să suspecteze că colegii săi erau conștienți de starea sa de sănătate. Din cauza modului în care era gestionat registrul pacienților, reclamanta nu a putut obține informații despre persoanele care i-au accesat dosarul medical și, în consecință, nu a putut obține despăgubiri pentru presupusa încălcare a confidențialității acestuia. Curtea a considerat că protejarea confidențialității datelor medicale este esențială nu doar pentru respectarea vieții private a pacienților, ci și pentru menținerea încrederii în profesia medicală și în sistemul de sănătate în general. Aceste considerații au fost considerate deosebit de relevante în cazul infecției cu HIV, având în vedere sensibilitatea problemelor asociate cu această boală (§ 38). În consecință, Curtea a constatat o încălcare a articolului 8 din Convenție. Deși cauza nu a fost analizată din perspectiva unei posibile probleme de discriminare, Curtea a statuat în jurisprudența sa că o diferență de tratament bazată pe starea de sănătate a unei

persoane, inclusiv infecția cu HIV, intră sub incidența articolului 14. De asemenea, Curtea a recunoscut că persoanele care trăiesc cu HIV constituie un grup vulnerabil, din cauza prejudecăților și stigmatizării sociale. În consecință, statelor le este acordată doar o marjă redusă de apreciere în alegerea măsurilor care stabilesc un tratament diferențiat pentru anumite grupuri pe baza stării lor de sănătate ([Kiyutin v. Rusia](#), 2011, §§ 57 și 64).

În mai multe cauze, Curtea a analizat abordările presupus părtinitoare în domeniul îngrijirii medicale, în raport cu o caracteristică personală a pacientului. În cauzele [V.V. v. Slovacia](#), 2011, și [I.G. și alții v. Slovacia](#), 2012, a fost examinată problema sterilizării non-consensuale a femeilor rome. Curtea a statuat că statele au obligația pozitivă de a asigura garanții juridice efective pentru protejarea femeilor împotriva sterilizării fără consimțământ, acordând o atenție deosebită protecției sănătății reproductive a femeilor de etnie romă. În acest sens, Curtea a constatat că femeile rome necesită protecție împotriva sterilizării forțate, având în vedere istoricul acestei practici împotriva acestui grup etnic vulnerabil ([V.V. v. Slovacia](#), 2011, §§ 154-155; [I.G. și alții v. Slovacia](#), 2012), §§ 143-146). În ambele cauze, Curtea a constatat o încălcare a articolului 3 (interzicerea torturii) și a articolului 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie), considerând că nu era necesar să examineze separat plângerile reclamantelor în temeiul articolului 14.

O diferență similară de tratament în ceea ce privește îngrijirea medicală poate apărea și din cauza convingerilor religioase ale unei persoane. Deși nu a fost formulată o plângere în temeiul articolului 14, cauza [Pindo Mulla v. Spania](#) [MC], 2024, a vizat respectarea dorințelor unui pacient în ceea ce privește tratamentul medical, atunci când poziția acestuia era inspirată de convingeri religioase. În această speță, reclamanta, o Martoră a lui Iehova, înregistrase o directivă medicală anticipată prin care își exprima refuzul categoric de a primi o transfuzie de sânge în orice situație medicală, chiar și atunci când viața sa era în pericol, în conformitate cu convingerile sale religioase. De asemenea, ea semnase un formular de consimțământ informat prin care refuza transfuzia de sânge, precizând că acceptă orice alt tratament medical care nu implică utilizarea sângelui. Ulterior, a fost transferată de urgență la un alt spital și, în final, a primit o transfuzie de sânge pe baza unei decizii luate de judecătorul de serviciu. În cererea adresată judecătorului s-a indicat că pacienta era Martoră a lui Iehova, că își exprimase verbal refuzul față de orice tip de tratament și că, la momentul internării, starea sa de sănătate ar fi fost extrem de instabilă. Curtea a analizat modul în care, într-o situație de urgență, autonomia pacientului trebuia reconciliată cu dreptul său la viață (§§ 138-140, 146-147). S-a subliniat că decizia de a refuza un tratament care ar putea salva viața trebuia să fie „clară, specifică și lipsită de ambiguități” și să „reflecte poziția actuală a pacientului cu privire la această problemă” (§ 148). Dacă existau motive rezonabile de îndoială cu privire la oricare dintre aceste aspecte, cadrele medicale aveau obligația de a depune toate eforturile rezonabile pentru a determina ce și-ar fi dorit pacientul. În cazul în care, în ciuda acestor eforturi, medicul sau instanța națională nu putea stabili acest lucru în mod clar, aceștia aveau datoria de a proteja viața pacientului prin furnizarea îngrijirilor esențiale (§§ 149-150). Curtea a subliniat, de asemenea, că, în cazul în care un stat a decis să instituie un sistem de directive medicale anticipate pe care pacienții să se poată baza, era esențial ca acest sistem să funcționeze în mod efectiv (§ 156). Analizând circumstanțele cauzei, Curtea a constatat o încălcare a articolului 8, interpretat în lumina articolului 9 (libertatea de gândire, de conștiință și de religie).

3. Violența cibernetică bazată pe gen

Curtea a recunoscut în mod explicit violența domestică ca fiind o formă de violență bazată pe gen, care a fost, la rândul său, constituie o formă de discriminare împotriva femeilor ([Opuz v. Turcia](#), 2009, §§ 184-91 și [Volodina v. Rusia](#), 2019, § 110). Mai mult, într-o serie de cauze, Curtea a constatat încălcări ale drepturilor reclamantilor în contextul violenței cibernetice exercitate de către partenerii intimi: [Buturuță v. România](#), 2020 și [Volodina v. Rusia \(nr. 2\)](#), 2021. Deși aceste cauze nu au fost analizate prin prisma articolului 14 din Convenție, ele au fost examinate în cadrul general al violenței domestice stabilit în cauza [Opuz v. Turcia](#), 2009.

În cauza [Buturuță v. România](#), 2020, reclamanta a invocat existența unor acte de violență domestică și încălcarea confidențialității corespondenței electronice de către fostul său soț. Aceasta a criticat deficiențele sistemului de protecție a victimelor acestui tip de violență și a contestat refuzul autorităților de a examina plângerea sa referitoare la încălcarea confidențialității corespondenței sale de către fostul

soț. Curtea a constatat că statul nu și-a îndeplinit obligațiile pozitive în domeniul protecției împotriva violenței domestice. În special, s-a reținut că autoritățile naționale nu au tratat ancheta penală ca ridicând problema specifică a violenței domestice și, prin urmare, nu au oferit un răspuns adecvat la gravitatea faptelor reclamate de reclamantă. Investigația privind actele de violență a fost considerată defectuoasă, iar plângerea referitoare la încălcarea confidențialității corespondenței – strâns legată de acuzațiile de violență – nu a fost analizată pe fond (§§ 75-78). Curtea a subliniat că fenomenul *cyberbullying* este recunoscut în prezent ca o formă de violență împotriva femeilor și fetelor și că acesta poate îmbrăca diverse forme, inclusiv încălcarea confidențialității datelor în mediul online, accesul neautorizat la dispozitivele informatice ale victimei, captarea, partajarea și manipularea de date și imagini private (§ 74). În consecință, Curtea a constatat o încălcare a articolelor 3 (interzicerea torturii, a tratamentelor inumane și degradante) și 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) din Convenție.

În cauza [Volodina v. Rusia \(nr. 2\)](#), 2021, reclamanta a invocat existența unor acte de hărțuire cibernetică comise de fostul său partener. Acesta ar fi utilizat numele, datele personale și fotografiile intime ale reclamantei pentru a crea profiluri false pe rețelele de socializare, i-ar fi plasat un dispozitiv GPS în geantă și i-ar fi trimis amenințări cu moartea prin intermediul platformelor de socializare. Reclamanta a susținut că autoritățile nu au reușit să o protejeze și nici să desfășoare o investigație efectivă cu privire la acuzațiile formulate împotriva fostului său partener. Curtea a constatat că autoritățile nu și-au îndeplinit obligațiile de a proteja reclamanta împotriva abuzurilor grave la care a fost supusă. Deși dispuneau de instrumente legale pentru a urmări penal fostul partener al reclamantei, autoritățile nu au desfășurat o investigație efectivă și, pe tot parcursul procedurilor, nu au analizat în mod corespunzător măsurile care ar fi putut și trebuit luate pentru a preveni hărțuirea online repetată a reclamantei. În consecință, Curtea a constatat o încălcare a articolului 8 din Convenție (dreptul la respectarea vieții private și de familie).

Concluzii

Având în vedere jurisprudența evidențiată anterior și fără a avansa considerații privind efectele inteligenței artificiale asupra viitorului domeniu de aplicare și protecție a drepturilor și libertăților fundamentale, pot fi formulate câteva concluzii generale. În primul rând, intersecția dintre inteligența artificială (IA) și libertatea de exprimare conturează un peisaj complex și în continuă evoluție, care redefinesc limitele comunicării în era digitală. Exercițiul și protecția libertății de exprimare au fost profund influențate de dezvoltarea tehnologiilor digitale și, în special, de răspândirea sistemelor de inteligență artificială. IA joacă un rol dublu, fiind atât un facilitator, cât și o potențială amenințare la adresa libertății de exprimare. În acest context, necesitatea de a proteja atât dreptul de a transmite informații, cât și dreptul de a le primi este la fel de importantă atât în mediile tradiționale, cât și în mediul digital. Aceste aspecte au fost analizate de Curte în cauze precum (a se vedea [Delfi AS v. Estonia](#) [MC], 2015, în secțiunea „Noile tehnologii” de mai sus, și [Big Brother Watch și alții v. Regatului Unit](#) [MC], 2021, în secțiunea „Transferurile de date și protecția surselor jurnalistice” de mai sus).

În plus, deși utilizarea sistemelor de inteligență artificială în domeniul judiciar prezintă un potențial semnificativ, opiniile diferă cu privire la măsura în care IA poate fi efectiv utilizată în activitatea judiciară. La extremele acestei dezbateri se află, pe de o parte, perspectiva care pune sub semnul întrebării necesitatea unei instanțe umane, iar pe de altă parte, opinia conform căreia orice decizie judiciară care afectează interesele părților trebuie să fie supusă unei evaluări umane. În acest context, este necesară o analiză aprofundată a modului în care competențele și cunoștințele juridice tradiționale pot fi utilizate pentru a asigura că sistemele de IA contribuie la îmbunătățirea eficienței și calității procesului judiciar. Este esențial să se determine în ce măsură IA poate fi un asistent productiv sau un participant în procesul judiciar și care este gradul de intervenție umană necesar pentru a garanta respectarea principiilor fundamentale ale justiției.

La fel de important, având în vedere principiul conform căruia Convenția are scopul de a garanta nu doar drepturi teoretice sau iluzorii, ci drepturi practice și efective, dreptul la un proces echitabil nu poate fi considerat efectiv decât dacă cererile și observațiile părților sunt cu adevărat „auzite”, adică examinate în mod corespunzător de instanță ([García Ruiz v. Spania](#) [MC], 1999, § 26). Oricum ar fi, este cert că probele electronice au devenit omniprezente în procesele penale, având în vedere digitalizarea sporită a tuturor aspectelor vieții (ibid., § 312). În acest sens, [Carta Etică Europeană privind utilizarea inteligenței artificiale \(IA\) în sistemele judiciare și în mediul acestora](#), precum și activitatea CEPEJ în cartografierea sistemelor de inteligență artificială și a altor instrumente cheie de justiție cibernetică aplicate în transformarea digitală a sistemului judiciar vor oferi surse de informații relevante pentru Curte ([Centrul de resurse pentru justiție cibernetică și IA – Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției \(CEPEJ\) \(coe.int\)](#)).

În final, se reiterează faptul că sistemele de inteligență artificială nu sunt imune la prejudecăți și discriminare. Aceste probleme pot avea multiple surse, inclusiv date de antrenare părtinitoare, alegeri în procesul de concepere a algoritmilor și contextul societal mai larg în care aceste sisteme sunt implementate. Având în vedere domeniul larg de aplicare potențială a inteligenței artificiale în viața cotidiană, astfel de aspecte pot avea consecințe semnificative asupra drepturilor individuale, putând accentua discrepanțele și diferențele ce constituie forme de discriminare. Aceste sisteme pot exclude anumite categorii de persoane de la o protecție efectivă sau pot aplica standarde influențate de majoritate, fără a ține cont de sensibilitățile contextuale; în acest sens, experiențele anterioare din perioada pre-digitală servesc drept avertisment asupra pericolelor generate de părtinirile sistemice în procesul decizional, de [D.H. și alții v. Republica Cehă](#) [MC], 2007 (a se vedea secțiunea „Interzicerea discriminării”: „Prejudecățile în sistem” de mai sus). Utilizarea potențială a IA pentru violența cibernetică între partenerii intimi trebuie, de asemenea, abordată de urgență (a se vedea [Buturugă v. România](#), 2020, în secțiunea „Violența cibernetică bazată pe gen” de mai sus). În acest sens, activitatea [Comitetului de experți al Consiliului Europei privind combaterea violenței facilitate de tehnologie împotriva femeilor și fetelor \(GEC/PC-eVIO\) va oferi o contribuție utilă pentru activitatea Curții.](#)

Nu în ultimul rând, [Convenția-cadru privind Inteligența Artificială și Drepturile Omului, Democrația și Statul de Drept, Raportul Explicativ](#) la convenția respectivă, metodologia [HUDERIA](#) și viitorul [Manual privind Drepturile Omului și Inteligența Artificială](#) vor oferi îndrumări importante pentru evaluarea obligațiilor statului în privința IA și protecția drepturilor omului în următorii ani.

Anexă: Lista de Cazuri

[Ahmet Yıldırım v. Turcia](#), nr. 3111/10, ECHR 2012

[A.L. și E.J. v. Franța](#) (dec.), nr. 44715/20 și 47930/21, 24 septembrie 2024

[Animal Defenders International v. Regatul Unit](#) [MC], nr. 48876/08, ECHR 2013 (extrase)

[Basu v. Germania](#), nr. 215/19, 18 octombrie 2022

[Biancardi v. Italia](#), nr. 77419/16, 25 noiembrie 2021

[Big Brother Watch și alții v. Regatul Unit](#) [MC], nr. 58170/13 și 2 alții, 25 mai 2021 [Bowman v. Regatul Unit](#), 19 februarie 1998, *Reports of Judgments și Decisions* 1998-I [Buturuță v. România](#), nr. 56867/15, 11 Februarie 2020

[Catt v. Regatul Unit](#), nr. 43514/15, 24 ianuarie 2019

[Cerovšek și Božičnik v. Slovenia](#), nr. 68939/12 și 68949/12, 7 martie 2017 [Communist Party of Russia și alții v. Rusia](#), nr. 29400/05, 19 iunie 2012 [Cutean v. România](#), nr. 53150/12, 2 decembrie 2014

[Delfi AS v. Estonia](#) [MC], nr. 64569/09, ECHR 2015

[B. H. și alții v. Republica Cehă](#) [MC], nr. 57325/00, ECHR 2007-IV

[Editorial Board of Pravoye Delo și Shtetel v. Ucraina](#), nr. 33014/05, ECHR 2011 (extrase)

[Farcaș și alții v. România](#) [Comitet], nr. 30502/05, 5 iunie 2018

[García Ruiz v. Spania](#) [MC], nr. 30544/96, ECHR 1999-I

[Glukhin v. Rusia](#), nr. 11519/20, 4 iulie 2023

[Hurbain v. Belgia](#) [MC], nr. 57292/16, 4 iulie 2023

[I. v. Finlanda](#), nr. 20511/03, 17 iulie 2008

[Iancu v. România](#), nr. 62915/17, 23 februarie 2021

[I.G. și alții v. Slovacia](#), nr. 15966/04, 13 noiembrie 2012

[Júlíus Pór Sigurbórsson v. Islanda](#), nr. 38797/17, 16 iulie 2019

[Kiyutin v. Rusia](#), nr. 2700/10, ECHR 2011

[Magyar Jeti Zrt v. Ungaria](#), nr. 11257/16, 4 Decembrie 2018

[Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete și Index.hu Zrt v. Ungaria](#), nr. 22947/13, 2 februarie 2016

[Memedova și alții v. North Macedonia](#), nr. 42429/16 și 2 alții, 24 octombrie 2023 [Moldovan și alții v. Romania \(nr. 2\)](#), nr. 41138/98 și 64320/01, ECHR 2005-VII (extrase) [Moreira Ferreira v. Portugalia \(nr. 2\)](#) [MC], nr. 19867/12, 11 iulie 2017

[Muhammad v. Spania](#), nr. 34085/17, 18 octombrie 2022

[Opuz v. Turcia](#), nr. 33401/02, ECHR 2009

[Orlovskaya Iskra v. Rusia](#), nr. 42911/08, 21 februarie 2017

[Paraskeva Todorova v. Bulgaria](#), nr. 37193/07, 25 martie 2010

[Pentikäinen v. Finlanda](#) [MC], nr. 11882/10, ECHR 2015

[Pindo Mulla v. Spania](#) [MC], nr. 15541/20, 17 septembrie 2024

[S. și Marper v. Regatul Unit](#) [MC], nr. 30562/04 și 30566/04, ECHR 2008

[Sanchez v. France](#) [MC], nr. 45581/15, 15 mai 2023

[Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy v. Finlanda](#) [MC], nr. 931/13, 27 iunie 2017

[Sigurður Einarsson și alții v. Islanda](#), nr. 39757/15, 4 iunie 2019

[Thlimmenos v. Greece](#) [MC], nr. 34369/97, ECHR 2000-IV

[Times Newspapers Ltd v. Regatul Unit \(nr. 1 și nr. 2\)](#), nr. 3002/3 și 23676/03, ECHR 2009

[V.V. v. Slovacia](#), nr. 18968/07, ECHR 2011 (extrase)

[Volodina v. Rusia](#), nr. 41261/17, 9 iulie 2019

[Volodina v. Rusia \(nr. 2\)](#), nr. 40419/19, 14 septembrie 2021

[Wa Baile v. Elveția](#), nr. 43868/18 și 25883/21, 20 februarie 2024

[X v. Letonia](#) [MC], nr. 27853/09, ECHR 2013

[Xavier Lucas v. Franța](#), nr. 15567/20, 9 iunie 2022

[Yüksel Yalçinkaya v. Turcia](#) [MC], nr. 15669/20, 26 septembrie 2023 [MC]

[Zavodnik v. Slovenia](#), nr. 53723/13, 21 mai 2015